

3 0112 072902502

№ 84

== נב לה

א דראמא אין
פיער אקטען פון
פריץ הירשביין.

פרייז 15 קאפ.

פערלאט, די וועלט

ווילנא — 1907.

Hirschbein
Neuvel

== נבֿלָה

א דראמא אין
פיער אקמען פון
פּרץ הירשביין.

פערלאג, די וועלט

ווילנא — 1907.

П. Гиршбейнъ. НВЕЙЛЭ. Драма въ 4 актахъ.

ALL INFORMATION CONTAINED
HEREIN IS UNCLASSIFIED
DATE 07-11-2001 BY 60322 UCBAW

June 13 1882

א דראמא אין פיער אקטען.

אלע רעכטען אויפצופוהרען דויע בולדער אויף דער בויגע בע-
האלט דער אויטאָר פאר זיך.

Набрано въ Тип. Баскина Вильна, Завальная ул. д. Троцкого

۲ 23781

פערזאנען:

אברוש, א געוועזענער פערד-הענדלער 50 יאהר.

בריינע, זיין צווייטע פרוי, 35 יאהר.

רייזעל, בריינע'ס טאכטער, 17 יאהר אלט.

אברוש'עס קינדער פון זיין ערשטער פרוי.		מענדיל נבלה, 22 יאהר נחמה'ל, 16 יאהר
---------------------------------------	--	---

שפרינצע, אברוש'עס ערשטע פרוי, 50 יאהר.

נימעל, 50 יאהר.

בעריל חויר, א קצב, 23 יאהר.

דער ערשטער אקט.

ביי אברושין אין דירה.

א קעלער-וואוינונג פֿון איין צימער. א רונד-געוועלבטער שווארץ-צער סופֿט. די פֿענסטער קלויֿן אין איינגעבראָכען אין דער וואַנד. ס'איז שווער צו מערקען פֿון וואַנען עס קומט אהן אריין די שוין. ביי-מאָג. און דאָרט אויף האַלב פֿינסטער. נישט ווייט פֿון מיהר שטעהט א שוואַרצע הרובע. אין ווינקעל שטעהט אַנאָלמע הילצערנע בעט. ביי די ווענד אין געמאַכט געוואָ-רען פֿון ברעטער מאַפּטשאַלעס צום שלאָפֿען. די מיהר עקענט זיך אין איין פֿינסטערעם הייזעל, וואו עס שטעהן טרעפֿ אַרויסצוגעהן אויפֿן הויף. נעבען די פֿענסטער שטעהט אַ האַלב-צובראָכענער טיש, נעבען איהם אַ פּאָר בענקלאַך. איבער'ן טיש הענגען אַ פּאָר אָפּגעבראָכענע פֿילדער אהן רעמלאַך.

פֿורים-צייט. גאָט. דעם קעלער בעלזשט אַ קלויֿן פֿעררויכערט לעמפֿעל, וואָס הענגט אויפֿן וואַנד.

אויף איין געלעגער זעהט זיך אַ ברױש, ער ליגט שכור און די וואַנען זיין פֿראַמען הערט זיך איבער'ן גאנצען שטוב. ביים טיש וועט ריזעל אָנגע-שפּאַרט דעם קאָפּ אויף די הענד. אַ לאַנגע פֿויזע.

רױזעל (א מוטעלער וואָקס, דאָס געױכט מאַנער. די האָר אין אַנגאָרדענונג. די מלבושים, ווי ווי וואַלמען הענגען אויף איהר. אויף איהרע באַרוועסע פֿיס—צערזענע קאלאָשען. זי הויבט אויף דעם קאָפּ, קוקט זיך אַרום, בעמערקט אברושין, שפּייט אויף איהם מוט עקעל. שפּאַצירט אַ וויילע אום איבער'ן צימער. נעמט אַרום פֿון קעשענע אַנאָינגעוואַקעלט ברויזל און פֿרובֿירט לעזען פֿאַר'ן לעמפֿעל).

אַברוש (הויבט אויף דעם קאָפּ. נישט).

רױזעל (בעהאַלט דעם ברויזל, נעהט צום טיש).

אַברוש (רעדט מיט אַ הױזערױנען קול). האָ?.. וואָס זאָגסטו?

רױזעל. קיינער רעדט נישט צו אײַך: ס'חלום'ט זיך איהם.

אַברוש (קערט זיך איבער צו דער וואַנד). די ערד מ'שוין צו=

גענומען די מאמען דייענע?

רױזעל (שפּייט אויף איהם מיט בעס).

אַברוש. אין דער מאמען דייענער זיצט אַגלגול פֿון אַוואַלד.

גולן; אין דער מאמען דיינער... (נאך א קליינער פויגע) וואו איז זי
געגאנגען, דיין מאמע, וואו?

רױזעל (ענטפערט איהם ניט. ברומט א נוגגלע אונטער'ן נאז)
אברוש. וואס ברענסטו אומניסט אויס דין קערפאכע.

וואס?

רױזעל. איהר קענט ניט שלאפען?

אברוש. זאג דיין מאמען... זאג דיין... זאג... (פויגע)

הערט זיך ווידער אברוש'ס פראפען).

בעריל חזיר (א געוונדער בחור. געלע האר. די היטעל אן א
וייט. ויין געניסט איז שטענדיג פרוילעך. קומט פארוואכט אריין) א הא 1
די פופע איז אין שמוץ! געווארט אויף מיר, הא?

רױזעל (ווינקט אויף אברוש'ען). וועק, נאך ניט אויף דעם
טייוועל דארטען.

בעריל. ווער איז דארט, אברוש? (נעמט איהר האנד. בויגט
איבער רױזעל'ען, ווי ער וואלט איהר וועלען א קוש געבען).

רױזעל (קערט זיך אָב. רייסט ארויס איהר האנד). געה, נאך
אָהן רחמנות דרוקסטו! (ניט איהם א קלעפעל איבער'ן פלוצע).

בעריל. ע, ע, רױזעלע—בעריל האט פֿינד אומניסט צו
פראצעווען (נעמט איהר האנד). שרעק זיך ניט. כ'וועל מעהר ניט
דריקען. עס געהט נאך ניט קיין בלוט? ווייז, וועל איך א קוש
געבען, וועט ווערען די האנד צוריק געוונד.

רױזעל (קאקעטש). האסטו אין איהר א גרויסען חלק
אריינגעלעגט? (ווייל בעפרייען איהר האנד).

בעריל (קומט איהרע שפיגעל פֿינגער). אה, ווי זיס, ווי זיס!
צוילט איהרע פֿינגער) אינעם... צוויי... דריי... (קוקט איהר אין פנים)
פופע! די ווילסט א פֿינגער'ל?

רױזעל. קייף, וועסטו זעהן.

בעריל (בעווייזט אויף איהר מיטעלסטען פֿינגער). אט אויף דעם
פֿינגער, ניט?

רױזעל. קייף וועסטו זעהן.

בעריל. אָבער א קיילעכדיג פֿינגער'ל, א גלאטעס אָהן
א שום שטייגערעל?

רױזעל (פֿעררױטעלט זיך. פֿרוילעך). קייף, וועסטו זעהן (פויגע).

בעריל (קוקט אן רױזעל'ען מיט א סעריאזעס געזיכט).

רױזעל. וואס ביזטו אזוי אומעסטיג געווארען?

בעריל. וואלטו זעהן, פופע, ווי כ'האב היינט געקנאָטען

צוויי מושיקעס!

רױזעל. היינט?

בעריל. בייטאג.

רױזעל. פֿאר וואס?

בעריל. ווי האָבען זיך געפעטען.

רױזעל. בעסער זאג מיר, בעריל, ווען וועסטו קויען דאָס.

וואס די האסט געזאגט?

בעריל. די לאסט...

רױזעל. איך לאך נאך ניט. קייף, וועסטו זעהען (פויגע).

בעריל (ערוואכערט). א פֿייער אויף ווי! מען האט פֿאר דיר
אָנגערעדט? (בלייבט שטיל א וויילע). טא, ימח=שמש זאלען ווי ווערען

רױזעל. אויף מיר ביזטו אין בעס?

בעריל (שווייגט אומערדיג).

רױזעל. בעריל?

בעריל. „בעריל חזיר“ כ'פֿערשטעה... מען האט דיר אָג-

גערעדט אין די הערסט זיך צו...

רױזעל. איך? אויף מיר ביזטו אין בעס? זאג, בעריל?

(לאסט) נו, וואס איז מיט'ן רינגעלע?

בעריל (שפאצירט אום שטיל).

רױזעל (חנ'עוויג). בערעלע, די שרייבסט אליין ברעף?

די קענסט שרייבען?

בעריל (פֿערשעמט). איך?... איך שרייב אליין, אוראי

שרייב איך אליין.

רױזעל. די האסט א פֿיינעם האנדשריפט (נעמט ארויס פֿון

קעשענע א פֿיינגעוואקעלט ברויזל). דאָס איז דיין פֿתב, בערעלע? בע-

רעלע (נעמט איהם פֿאר'ן האנד). אוי, בערעלע...

בעריל (ווערט רויט). אויף מינע נאמנות, איך שרייב אליין,

א פֿייער אויף ווי!

רױזעל. וועמען שילסטו דו?

בעריל. איך ווייס וואס איך שילט; איך וועל שולטען

און—איך וועל נאך דעם שארבען אויף שפאלטען—ווי וועלען ביי

מיר שרפֿענען!.. (ווייז) די האסט געלעזען?

רױזעל. א שווערער האנדשריפט. נא לעז מיר איבער,

וואס די האסט געשריבען (ניט איהם דאָס ברויזל).

בעריל (עפענט דאָס ברויזל). נאך וואס זאל איך לעזען?

רױזעל. איך וויל וויסען, וואס די האסט דארטען אָנגע-

שריבען? דיין נאמען „בעריל“ האָב איך גלייך דערקענט, עפענענ-

דיג, האָב איך דערזעהן.

בעריל (גוט אהר אב דאס ברוועל): נא, דו ווילסט אליין וואָס אין דעם איז געשריבען... דו ווילסט, ריזעלע? (פויזע).
 ריזעל. דו ווילסט, בעריל, ווין אַנטער?
 בעריל. ווער האָט דיר געזאָגט, אז איך בין אַשלעכטער?
 ריזעל. אזוי; איך פרעג גלאט אזוי.
 בעריל. פֿון דיינע טוועגען?
 ריזעל. פֿאַר מיר.
 בעריל. פֿון דיינע טוועגען וועט, בעריל, אלץ טהאָן; אויב
 ריזעל וועט נאָר הויסען.
 ריזעל (בעווייזט אויף איהרע פֿיס). וועסט, איך בין באַרוועס.
 בעריל. האָסטו נאָר קיין שוין נישט?
 ריזעל. כֹּהאַב נישט. דו מאַמע האָט זיין פֿערקויפֿט; אַפֿשר
 האָט זי זיין בעהאלטען.
 בעריל. וואָס הויסט?
 ריזעל. איך זאָל נישט קענען אַרויסגעהן פֿון שטוב. און
 איך וויל בשום אופן נישט שלעפֿען זיך אין דו גאסען מיט דו
 קאַשען פֿויש.
 בעריל. אַ ביזנער יאָהר אויף דער מאַמען דיינער!
 ריזעל. נו וואָס?
 בעריל. שוין ווילסטו? (גוט איהר אַ קלעפֿעל אויפֿן פֿלוצע)
 וועסט האָבען שוין!
 ריזעל. מיט קנעפֿלאַך?
 בעריל. אפילו געשנודעט, אויב דו ווילסט
 ריזעל. וועסט אויסגעבען מעהר ווין דריי רובל?
 בעריל (נעמט אַרויס ווין טייטשערל). זעה וויפֿיל געלט
 טוועט נאָך סטויען אויף שוין.
 ריזעל (טאַט). פֿון וואַנען האָסטו עס אזוי פֿיל געלט
 בעריל. נעם דיר, אויב דו ווילסט.
 ריזעל. דו גאנצע געלט?
 בעריל. אפילו אין גאנצען, אויב דו ווילסט — איך בין
 „בעריל“ דו פֿערשטעהסט! (מיט התלהבות) איך בין „בעריל חויר“,
 איך... איך האָב געלט, איך האָב אלץ, אלץ האָב איך... איך
 בין „בעריל חויר“! (בלויבט שטיל אַ וויילע. פֿערשעמט זיך פֿאַר ווייניג
 אייגענע ווערטער). ריזעל, יאָג, דו ווילסט אַזוינער מיט אַ גאָלדענע
 קוים?
 ריזעל. וואו וועסטו נעמען?
 בעריל. איך וועל קויגען, אויב איך ווער וועלען—

דו ווילסט אַבער זאָג!
 ריזעל. (שטאַנצירט אַומ). אַבער זאָג מיר, בעריל...
 אַברוש (טאַט זיך אויף. זעצט זיך אַנדער אָהן ווערטער).
 ריזעל. אַט האָסטו דיר,
 בעריל. אַ ר' אבא...
 אַברוש (ברומט). מהום... מהום... מהום...
 בעריל. וויפֿיל מאָל האָט איהר היינט קידוש געמאַכט?
 אַברוש (קראַצט זיך אין קאָפּ). בעריל?
 בעריל. איהר האָט מיר נישט דערקענט?
 אַברוש. כֹּהאַב דו דערקענט... (קריכט אַראָפּ פֿון געלעגער.
 מראַנט אַ צעריסענעם האַלאַט. דאָס געוויכט שמוציג און מיט האָר בעוואַקסען).
 כֹּהאַב דיר שוין דערקענט; מהום... מהום... מהום... זי איז נאָך
 נישט?
 בעריל. וועמען וואַרט איהר?
 אַברוש. אויף דער אַרורה מיינער; אויפֿן גלגול מיינעם,
 (בעווייזט אויף ריזעלען) דו מאַמע איהרע. בערעל? דו האָסט מיט
 איהר עסקים! דו האָסט... זי איז נישט בעסער פֿון דער מאַמען
 איהרער... דו ערד האָט זיין געדאַרפֿט בויען און איין טאָג פֿער-
 נעמען. בויען אין איין טאָג... „יענע“ נו, טענה'ט, אז זי האָט
 אַנגעטראָגן מיינע תּחנותים... זי איז מיך מפרנס. זי איז מיך
 מפרנס! פֿערשטעהסט?... און איידער איך האָב זי דערקענט
 בין איך דאָך פֿון הונגער אויסגעגאנגען — פֿון הונגער — פֿער-
 שטעהסט? וואָס זאָגסטו, בעריל, אַ? ווער בין איך? דוכט זיך
 דער אייגענער „אַברוש“ וואָס פֿאַר ציוואַנציג יאָהרען — פֿאַר ציוואַנ-
 ציג יאָהרען! ווין דו וועסט מיך לעבען. דאָס איז דער אייגענער
 אַברוש, וואָס מען האָט איהם גערופֿען „ר' אבא“, „ר' אב-בא“ — ווין
 דו וועסט מיך לעבען! מיינע פֿערד זענען געגאנגען קיין פֿריי-
 סען — קיין פֿרייסען — ווין דו וועסט מיך לעבען; מחנות פֿערד —
 ווין דו וועסט מיך לעבען... אַפֿיצערען זענען אויף מיינע פֿערד
 גערומען... גענעראלען — ווין דו וועסט מיך לעבען — גענעראלען!
 האָט מען שוין געקענט שטאַרבען פֿון הונגער, אַ? וואָס זאָגסטו,
 בעריל? (בעווייזט אויף ריזעל'ס באַרוועסע פֿיס) דו וועסט — קוק איהר
 נאָר אָהן... דו מאַמע מיט דער טאָכטער... האָט עס הבת, ווין
 אין זמירות איז געשריבען — וואָס זאָגסטו, בעריל?
 בעריל. וואָס האָט איהר צו דער טאָכטער?
 ריזעל. עררערט און דער הונד בילט — איז אלץ אייגנס.
 אַברוש (טאַט מיטן האַנד). חצופה! דו הערסט, בעריל,

דו האסט געהערט? כ'האב דאך דיר געזאגט, אז זי איז נישט בעסער פון דער מאמען איהרער. (ועצט זיך אויפ'ן גע- לענער, רעדט צו זיך אלעין). ווי א חלום זענען אוועק מיינע גוטע יאָהרען, מהום... מהום... ווי א חלום... (פיווע).

בערדל. קומט, אברוש, איך וועל געבען אריינצופוס'ענען. רויזעל. ער האט געבאָה גאָר געפאסט היינט. אברוש (בעווייזט אויף רויזעל'ס באַרוועסע פֿיס). זעהסט, בע- רדל, זי איז דאָך אַ באַרוועסע. די מאמע איהרע האט איהר די שיק פֿערקויפט. בעגראָבען האָסטו בעדאַרפט די מאמען דיינע, ע-ע-ס'איז שוין איין מאָל אַ מאמע (שווייגט אויטילע). בערדל?

בערדל. וואָס?

אברוש. דו קענסט מיין טאָכטער, מיין נחמה'לען? דאָס איז אַ „קינד“! איהר שכל, דער „פֿערשוין“ איהרער! גרויס געלע- רענט! (וויינע ווערטער רייסען זיך איהם איבער). „ליבן פֿערטריבען געוואָרען פֿון גן-עדן פֿערטריבען געוואָרען... די טאָכטער אַנטלויפט פֿון מיר (מיט טרערען). איך זעה זי קיין מאָל נישט אָן (בעווייזט אויף רויזעל), אַ, ווער עס זיצט ביי מיר אין שטוב! נחמה'לע מיינע — איהר פֿערשוין — אַ פֿרינצעסען — אַ פֿרינצעסען, ווי דו זעהסט מיך לעבען!... (ווישט די טרערען).

בערדל. ע, ר' אבא! ר' אבא! איהר וויינט גאָר, פֿע, פֿע, עס פאסט גאָר נישט פֿאַר איהר.

אברוש (ווישט די אויגען). דו מיינסט, וואָס? איך בין פֿער- קויפט געוואָרען, צו דער משומדת פֿערקויפט געוואָרען, אריינגע- פֿאלען... מיין טאָכטער אַנטלויפט פֿון מיר. גאָר נישט לאַנג האָב איך זי געזעהן... פֿון קלאס געגאנגען — מיט די מיידלאך געגאנגען. ווי אַ שרענגע סאָלדאטען זענען זיי געגאנגען-שפאצירען מן הסתם... כ'האָב זיי דערקענט, און איך בין אַ טאטע, בין איך... פֿערקויפט געוואָרען...

בערדל (נעמט איהם פֿאַר'ן האַנד). קומט, לאָמיר אַביסעל אָבעצען דעם גומען.

רויזעל. וואוהין געהסטו?

בערדל (ווייגט מיט די אויגען). ווייסט דאָך וואוהין איך געה.

רויזעל (אין דער שטיל) און שיק?

בערדל. איך וועל...

בריינע (א ביזנעס אַנדענע האַלט און איין שולטען. אָבערניסען.

קומט אריין אין שטוב. טראָגט אויף די הענד צוויי קערב).

אברוש (צו בערדלען). איך וועל שוין זיין און שטוב... איך

דאַרף שוין בלייבען און שטוב, איך...

בריינע (מיט גלעס). וואוהין? אַזוי שפּעט וואוהין? (בע- מערקענד בערלען ביים זי אים דעם טאָן). גוט אַווענד! איי, די פּוּחות געהן אויס--כ'פֿיהל גאָר נישט די הענד--אַזא טאָן! ס'איז שוין צו פֿיהלען דעם טאָן--לאַנג ווי אין זומער--און דער ערד זאָלען זיי געהן; פֿון גרגרט רייסען זיי אַרויס, (צו אברושען) וואוהין שלעפּסטו יך אַזוי שפּעט? ווידער טראַסקען אין מיַהר ביינאַכט? (צו בערלען) אַ ברכה פֿון גאָט, אַ?...

בערדל. פֿאַר וואָס צופּט איהר, בריינע, אויס ר' אבאין דאָס נאָנצע בערדעל?

בריינע. איך קען נישט זעהן, ווי ער לעבט אויף דער וועלט, פֿאַר אַווינע מענשען איז אויף דער וועלט קיין אָרט נישט... (צו רויזעלען), וואָס זיצטו די הענד אונטער די ווימען? רויזעל: וואָס זאָל איך דיר טהאָן?

בריינע: וואָס? ! (וואַרפט אַ שאַרפֿען בליק צו בערלען).

בערדל (נעהט פֿערביי רויזעלען. זאָגט איהר וואָס און דער שטיל). אַ גוטע נאַכט! (נעהט אַרויס וויינענדיג עפעס אַ גינגלע).

בריינע (צו רויזעלען). מיט בערעלען האָסטו שוין עסקים-- אַ לעבעדיגע וועל איך דיק בעגראָבען! נאָקעט, אָהן אַ העמד וועל איך דיק לאָזען (אונטער'ן מיַהר הערט זיך אַ געשלעג). ווער איז דאָרט? (אלע קוקען צום מיַהר).

מענדל (פֿאַלט אַריין אין שטוב. פֿערמאַכט די מיַהר. טראָגט אַ זאק אויפֿ'ן פֿלויזע). דער ממזר--אַמפּלה אויף איהם! ער האָט מיך שיעור נישט דערשטיקט (וואַרפט אַראָב דעם זאק).

בריינע. איהר האָט געזעהן אַנאָרט אַביסעל צום שלאָ- גען זיך--אַ טוידטע בין איך געוואָרען (פיווע).

אברוש. מענדל?

מענדל. און אז מענדל

אברוש. מענדל!

מענדל. וואָס?

בריינע. נישט איהם אויף אַ גלעזעל בראַנפֿען

מענדל. אז איך וועל וועלען, וועל איך געבען ביי קיי-

נעם נישט פֿרענען.

בריינע. פֿון מיינעטווענען מענט איהר זיך אלע שלאָגען

קאָפּ אָן דער וואַנד.

אברוש (נעהט צום וועקעל, עפענט איהם פֿאַרוואַכט און קוקט אַריין).

א פֿעל... אליין אַראָבענומען, אַ?

רויזעל. ווידער געבראַכט צושלעפען דער נבלה אין שטוב

אריין!

אברוש. ביזם אליין א' נבלה! דאס איז דאך פֿינף רובל
איז דאך עס!

ריוועל. ער וועט שוין און גיכען ברוינגען צושלעפען א
נע'פֿנר'מען פֿערד אין שטוב אריין.

מענדל. א גרויסע יחסנ'מע. מיין יחסנ'מע. באַרוועסע פֿריצטע!

בריינע (צו ריוועל). וואָס האָט דאָ געמאָן בערל-חור?

ריוועל. איך וויל נישט.

בריינע. (וואַרפט אויף איהר א קערבעל) איך וועל דאך א

לעבעדיגע בעגראָבען — הערסט, ממזרת!

ריוועל. גיב מיר אָב מיינע שוין.

בריינע. איך וועל נאָך פֿון דיר די העמר אויף אַראָפֿ=

נעמען און די שטוב פֿערשליסען... איך וועל אוועקגעהען און די

שטוב פֿערשליסען! וועסט וויסען, אז איך בין דיר א מאַמע — דיין

טאטע ליגט אין דער ערד... וועל איך זיך נעמען צו דיר.

(שפּייט אויף אברושען און מענדלען).

מענדל. ריוועל! איך וועל דיר קייפֿען שוין. ווילסט, זאָג?

בריינע. יסורים וועל איך פֿאַר אייך אלעמען קייפֿען (פּוועט).

מענדל. (שלעפט דעם זאָק צו אברוש'ען). דו זעהסט, מאַמע,

ס'אָ פֿעל!

ריוועל (לויפט צו, שטופט איהם אָב). לעג אוועק, זאָג איך דיר!

איך וועל דיר ריין קאָפּ צופלעמען — פֿראָכט נאָר אַרויסנעמען —

פֿגור! נבלה!

אברוש. חצופה!

מענדל (וואַרפט אָב ריוועל צום טיש). אוועק פֿון דאָנען, באָר=

וועסע באַליערע!

אברוש. לאָז זי, מיין קינד; זי איז נישט בעסער פֿון

דער מאַמען איהרער. דאָס איז דאך פֿינף רובל, איז דאך עס.

בריינע (האלט אין און שולטען).

מענדל (מאָכט צו דעם זאָק). מיין צוילט... פֿרוינעסען... די

פֿעל און ריוועל פֿון דיר מיט ריין מאַמען אין אייגעם. (א קליינע

פּוועט. מענדל וועט זיך אין אַ ווינקעל שטארק צושראָגען).

אברוש (שאַקלט מיט'ן קאָפּ). איז נחמ'לע מיינע, נחמ'לע!

פֿערטריבען געוואָרען פֿון ג'ערן בין איך פֿערטריבען געוואָרען...

זי אַנטלויפט פֿון מיר (צו מענדלען). האָסט איהר אַפֿשר געזעהן,

נחמ'לען?

מענדל (שווייגט).

אברוש. א' מענדל!

מענדל (אין כּעס). לאָז מיר! (שטיל, יעדערער קוקט אין און
זינדער ווינקעל. אברוש וואַרפט).

אברוש (הויבט זיך אויף, לאָזט אַראָב דעם פֿייער פֿון לעמפל).

בריינע. א פֿינסטער זאָל דיר זיין! שפּור! ס'איז נאָך

קנאפּ פֿינסטער אין שטוב — וואָס טהוסטו? וואָס דריינטו אַראָב

דעם פֿייער?

אברוש. מען טהוט דאך סיי ווי נאָר נישט.

בריינע. פֿון דיינע בראַנפֿען קאַרג — די כּפּרה וואַלסטו

ווערען!

אברוש (נעהט צוריק אויף וויין אַרט, ברוסט). גולן... רוצה...

גולן...

בריינע. איך וועל אייך קאַרמענען... ווערעם וועלען

אייך עסען (דרייט זיך אַרום אַנבער'ן שטוב, ווי זי וואַלט וואָס וואַלט). וואַלט

איך אַזוי וויסען וואו איהר וועט אַהינקומען, ווי איך וויל וואָס

כ'האָב געוואַלט מ'האָן — (בלייבט שטעהן און מיט'ן שטוב).

ריוועל (נעהט אַרום).

בריינע (וואַרפט זיך צום טוהר). וואוהיין, משומדת? (ריוועל

איז שוין דערווייל אויף יענער זייט טוהר).

מענדל (אין אַוויילע אַרום, צו ברוינגען). דו מיינסט אז כ'האָב

מורא פֿאַר דיר, מיינסטו? וואָס פֿאַר אַ ווערדע האָסטו ביי מיר?

אַזוי ווי נאָר נישט! כ'ויל דיר נאָר פֿרענען איין זאָך, וויל איך

דיר פֿרענען.

אברוש. מיין קינד, משעפע זיך נישט מיט איהר.

בריינע. פֿרעסער, וויפֿער!

מענדל. איך האָב שוין פֿאַר איהר קיין מורא נישט —

נאָר איך וועל זי פֿרענען איין זאָך וויל איך זי — פֿאַר וואָלט

שלאָגט זי ריוועלען? פֿאַר וואָס? אזא גרויסע טויר און זי שלאָגט

איהר? די שוין האָט זי ביי איהר 'צוגענומען' — אַ מאַמע טהוט

אזוי? ווען דו וואַלסט געווען מיין מאַמע, וואַלט איך דיר דער=

שטיקט — איצטער מענסטו זיך קלאַפֿען קאָפּ אָן וואַנד אפֿילו צעהן

מאַל אין טאָג — אַבער ריוועלען (מיט תּהלהבות). זאָג מיר, פֿאַר וואָס

שלאָגסטו ריוועלען, זאָג?

בריינע (צושראָקען). ריוועלען...

מענדל (מיט אַ משונה'דיגע תּהלהבות). איך וועל זאָגען ריוועל

לען — איך וועל איהר זאָגען, אז כ'וועל נישט לאָזען זי אַנדריען...

איך וועל נישט לאָזען — כ'וועל דעם קאָפּ צופלעמען! ... איך וועל

איהר קייפֿען שוין... פֿאַר מיינע געלד וועל איך איהר קייפֿען —

און דיר וועלען מיר אויסהאַקען די ציינער דיינע... זאָג, פֿאַר וואָס

שלאג—סטו ריז—לען, א?!

א ב ר ו ש (שאקעלט מיט'ן קאס). פערטריבען געוואָרען פֿון גן-עדן... פערטריבען געוואָרען... נחמה'לע מיינע... דאָס איז דאָך א מענש, דער פערשוין איהרער; דער גאנץ איהרער, א פֿרינצעס—סען—א פֿרינצעסען! ווי דו זעהסט מיך לעבען!

ב ר י י נ ע. די כפרה זאלסטו געהן און איינעם מיט דיין טאָכטער!

א ב ר ו ש. חצופה! דו הערסט, מענדיל? הערסט? פֿאַר וואָס שילסטו עס זי, א? חצופה! חצופה! דו ביזט דאָך איהר מונדסטען נאָגעל נים ווערט!... זי איז דאָך אַ טייער קינד, (זיגט די ווערטער). דו ווייסט ווער מיין נחמה'לע איז? דו ווייסט? זי איז דאָך א פֿרינצעסען... דער, פֿערשוין איהרער, דער, גאנץ איהרער—ווי האָסטו עס העזט זי צו שילטען, הא?!

ב ר י י נ ע. פֿיאַנצע! דיין טאָכטער אַנטלויפט דאָך פֿון דיר; זי שעמט זיך דאָך צו קוקען אין דיין מיאוס'ע צורה אַרײַן. א ב ר ו ש. זי האָט מורא פֿאַר דיר. ביזט דאָך א רוצח, א וואַלד-רוצח; זי האָט מורא, זי... (שאקעלט מיט'ן קאס) דו ווייסט ווער מיין נחמה'לע איז? מיין נחמה'לע שעמט זיך נים (וויינט), נעגן, מיין נחמה'לע שעמט זיך נים... זי האָט מורא... מו—רא האָט זי!... איהר בן דאָך איהר טאטע... זי האָט פֿאַר דיר מורא... אַגולן ביזט, א וואַלד-רוצח ביזט... איהר בן איהר טאטע... זי שעמט זיך נים מיט איהר טאטען!...

ב ר י י נ ע (שפּײַט צו אַברושען). ווי צו דיר. — אלטער שכור. ס'איז דאָך דיר מיאוס אין צורה צו קוקען... אַברוש (וועגט). ווי אַ חלום אלץ אוועק... ווי אַ חלום... (פיווע).

רײַזעל (קומט אַרײַן. בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב. קוקט וואו זיך צו זענען).

מענדיל (קוקט אויף איהרע פֿיס). רײַזעל! ב ר י י נ ע. וואָס רײַזעל! וואָס פֿאַר אַרײַזעל איז זי דיינע? רײַזעל (צושטעלט). וואָס ווילט איהר פֿון מיר, וואָס ווילט איהר?

מענדיל (הויבט זיך אויף). קום צו מיר, רײַזעל, האָב קיין מורא נים, וואָס האַרט דיר?...

אַברוש. לאַז זי, זי איז נים קיין רעכטס... ב ר י י נ ע (שרײַט). נבלה!

מענדיל (ווערט צושטעלט פֿון בריינעס געשרײַ. שטאַרקט זיך).

רײַזעל! הער, זי איז נישט דיין טאטע, זאָג איהר דיר — זי איז אַ משומדת, זאָג איהר דיר; זי וועט דיר נאָך הרגענען, רײַזעל, שפּײַ איהר אין צורה, רײַזעל, שפּײַ!... איהר וועל דיר קיפּען שיק, איהר... רײַזעל! איהר וועל נים לאָזען זי זאָל דיר שלאָגען... דו וועסט זעהן, רײַזעל! שפּײַ איהר אין צורה! (שלעפט איהר פֿאַר'ן אַרבעל).

רײַזעל. (רוקט זיך אָפּ). וואָס... וואָס ווילט איהר... בריינע. נבלה! פּגור! אַרויס פֿון מיין שטוב, נבלה! (פּאַשט דעם זאק מיט דער פֿעל און שלעפט צום טויר), אַרויס פֿון דאָנען, מיט דיינע פּגורות און איינעם—אַרויס! (טופּעט מיט די פֿיס).

מענדיל (רייסט ביי איהר אַרויס דעם זאק). בריינע (צו אַברושען). דו געה אויך פֿון דאָנען מיט דיין זון, די נבלה!

מענדיל (פּעקט דעם זאק). איהר וועל איהר בעווייזען... איהר וועל דיר בעווייזען ווער מענדיל איז... איהר וועל איהר בעווייזען, ווי צורופּען (ווייל אַרויסנעמען די פֿעל פֿון זאק). דאָ אויפֿ'ן מיטען שטוב... רײַזעל. פֿערמאך דעם זאק! פֿוועל דיר די צינגער אויס—האַקען! פֿערמאך! זאָג איהר דיר!

מענדיל (וואַרפט דעם זאק. ברענט וואָס, קוקט אָן רחמנות'דיג רײַזעל). רײַזעל, פֿאַלג מיר, זי איז נים דיין טאטע איז זי נים—שפּײַ איהר אין צורה! האָק איהר אויס די צינגער! מאַרגען קיף איהר דיר שיק—פֿאַר דריי רובל שיק קיף איהר דיר און דו וועסט געהן וואוהין דו וועסט וועלען... נט דיר געלד, רײַזעל! (וואַס און קעשענע פֿיבערהאַפּט).

רײַזעל (צושטעלט). קוקט מיט עקעל צו מענדיל'ען). וואָס ווילט איהר פֿון מיר? ... וואָס טוה איהר איהר?.. (וויינט) וואָס האָט איהר צו מיר?..

אַברוש (שאקעלט מיט'ן קאס). פֿון גן-עדן... פֿערטריבען... מענדיל. שפּײַ איהר אין צורה (שפּײַט אויף בריינען).

בריינע (וואַרפט זיך מיט וואַס אויף רײַזעלען. פּאַנגט איהר אָן שלאָגען מיט בוינדע קולאקעס אויפֿ'ן קאס). איהר בן אַמאמע! איהר בן אַמאמע! איהר מעג שלאָגען!.. איהר מעג!.. איהר מעג!

רײַזעל (פּאַשט אַ געוואַלד). ראטעוועט מיך!... מענדיל (לויפט צו, עס ווערט אַנלאַגעמיינער געשלעגן). בריינע (שלאָגט) איהר בן אַמאמע! איהר בן אַמאמע! הא! הא! הא!...

אַברוש (קוקט זיך צו צו דער סצענע מיט אַנאַקענע מויל און אויס-געברענגט הענד)

(פֿאַרהאַנג).

נישט ריזעל... כ'דארף נישט ריזעל... נ-נין...
ריזעל. וואָס האָט איהר גענומען מיין מאמען פאר א
ווייב? וואָס דארפט איהר זי? שפּרונצע האָט אייך גע'גט, א?
נחמה'לע אנטלויפט פֿון אייך, א? זי-שעמט זיך, א? זי-שעמט זיך
צו בעגענען זיך מיט אייך אין גאס...

אברהם. קום... קום צו מיר (ווייל זי ארויפגעקוקט).
ריזעל (שטופט איהם אוועק). אייך קען אייך אַין צורה נישט
קוקען. א חרפה, אנטלעטער מאן וווינט. וואָס וווינט איהר? געהט
לעגט זיך. "זי" וועט קומען באלד, וועט זי אייך "מכבד" זיין.
אברהם (שאַקלט מיט'ן קאָפּ). נישט געוויינט אין דער יוגענד...
נישט געוויינט... (ווייזט די אויגען) דו ווויסט... דו-דו ווויסט... (געהט
אנטער ווידער פֿון ער פאלט אויפ'ן געלענער, בלייבט דארטען ליגען אונגעווענליך).
ריזעל (שפּייט קיט עקעל צו אברהם'ס ווייט. שטיל אויפ'לע, ס'לאָזט
זיך הערען אברהם'ס כראָפּען. ריזעל געמט ארויס פֿון אונטער'ן קישען א פּאָר
נייע שיך. שפּילט זיך מיט זיין. אויף איהר געזיכט גיט זיך אויס א קינדערשע
צוגרייכענהייט. זי טהוט אַן דו? שיך און שפּאַצירט קאָקעטש אונגען מאַל
דורך דעם צימער. קומט איהר פֿאַר. הויבט אויף אַביסעל איהר צוריסענע קלייד
און פּרובט געהן אַ מענצעל אַיבער'ן שטוב, ווינגערדיג אַ גיגעלע).
מענדיל (קומט אַרײַן. ריזעל זעהט, און קוקט זיך אַל גיט בעמערקען
איהרע נייע שיך. א וויילע שטיל. יעדער קוקט און זיין ווינגעל).

ריזעל. האָסט אפּשר געזעהן מיין מאמען?
מענדיל (נאָך אַ קורצען שווייגען). דו בענקסט נאָך איהר?
ריזעל. דין טאטע איז געקומען שפור ווי לויט (קלוגע פּויע).
מענדיל. דאָ איז געווען דער "חור" ?
ריזעל. וועלכער "חור" ?
מענדיל (מיט אַ אַידנאָמישען שמועלעל). דו ווויסט גיט ווער
איז דער "חור" ?

ריזעל (בעלזונגס). אייך ווילט גיט ווער דער "חור" איז.
מענדיל. בערעל חור.
ריזעל. און אז ער איז געווען — וואָס ווילסטו? ס'איז
זיין דאגה!

מענדיל. מען מאַר נישט פֿרעגען?
ריזעל. נאָך וואָס פֿרעגעסטו? (פּויע. ריזעל זעהט זיך ביים מיט).
מענדיל (געהט צו צו-ריזעל און קוקט זי און).
ריזעל. וואָס קוקסטו? ס'איז אַזוי אַן?
מענדיל (שווייגט).
ריזעל. וואָס איז מיט דיר היינט?

דער צווייטער אקט.

די דעקאָראַציע ווי און דעם ערשטען אקט.

ריזעל (ליגט אויף אַ געלענער. קרעכעט פֿון שלאָף. אַ לאנגע פּויע).
אברהם (קומט אַרײַן. שטויב, פֿאלט פֿון די פֿיס. קוקט זיך אַרום.
ברובּט וואָס. בעמערקט ריזעל און פֿאַנגט אָן צו געהן צו איהר). ריזעל...
(געהט צו צו איהר, גלעט איהר פלויצע).

ריזעל (דערשראָקען). ווער איז דאָרט? (בעמערקט אַברוש'ן,
וואָס וועט ער דאָ? איהר האָט דאָ אַ חלק אַרײַנגעלעגט?
אברהם (שטעהט ווי אַ צוגעשטודערטער צו זיין אָרט, שאַקלט זיך)
ריזעל... פֿינט דאָך מיין טאָכטער — פֿינט דאָך, אַ, ריזעל... מיין
טאָכטער (ווייל איהר גלעטען איבערן קאָפּ).

ריזעל (זעהט זיך). וואָס ווילט איהר פֿון מיר? אייך בון
נישט אייער טאָכטער... געהט זיך צו אייער נחמה'לע... געהט צו
איהר... אייך קען נישט הערען, עס הערט זיך פראַנצען פֿון אייך זיך
פֿון אַ חור, געהט...

אברהם (פֿערדעקט זיין מויל). נ-נין... נ-נין... נחמה'לע
איז מיין טאָכטער... זי... זי... אנטלויפט, נחמה'לע... שעמט זיך נחמה'לע.
דו — זיי מיין טאָכטער (ווייל איהר געמט פֿאַר'ן האנד) זיי מיין
טאָכטער זיי...

ריזעל (שרייבט איהם). וואָס ווילסטו פֿון מיר? רובּנו של
עולם! וואָס איז ער צוגעשטאנען צו מיר? (און כעס) אוועק פֿון מיר!
אברהם (קען גיט איינשטעהען). ג-נו... כוועל דיר דרפֿען
נחמה'לע... דו... זיין... — זיין נחמה'לע (טרעט אָפּ פֿון איהר) אבאָ.
אבאָ, אַברוש! (בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב, דער קאָפּ אַרײַנגעאנגען).
וואָס איז פֿון דיר געוואָרען, אַברוש? וואָס? וואָס? (וויינט) אלע
געדענקען דיר נאָך... אלע האָבען געקענט ד' אב-באָן (שרייט)
ר-ב אב-באָ!

ריזעל. ווער האָט דיר געהווען ווערען א פּיאנצע, א?
האָסט נישט געקענט זיין ווי אלע מענשען, א?
אברהם. דין מאמע... אין דער ערד! א וואַלד-גולד — אַ
רוצח!... וואָס וועסטו דאָ?... ביי איהר... וואָס עסטו איהר פרויט...
ברויט... זיי אַ דינסטמויד... זיי מיין טאָכטער זיי (ווינגערדיג) כ'דארף

מענדל. דיין מאמע איז אזא שלעכטע ...

רױזעל. נו—איז וואָס?

מענדל אזוי; כ'האָב רחמנות אויף דיר (פיוט).

רױזעל. דיין טאטע איז געקומען שוין, ווי לויט.

מענדל (ווארפט אַ בליק צו אַברוש'ן). ווען איך וואָלט האָבען

אזא טאטע...

רױזעל. דו זעהסט דיין טאטען אלע טאָג?

מענדל. נאָן.

רױזעל. פֿאַר וואָס?

מענדל. אמאָל זעה איך זי אלע טאָג (קלוגע פיוט).

רױזעל. און נחמה'לען?

מענדל. נחמה'לע...

רױזעל. זי געהט מיט דיר אין גאס?

מענדל. ווער?

רױזעל. נחמה'לע...

מענדל (אראפגעלאָזען דער קאָס). זי, זי געהט שוין באלד

אויס דעם קלאָס.

רױזעל. זי איז דאָך דיין שוועסטער, פֿאַר וואָס שעמט

זי זיך צו געהן מיט דיר אין גאס?

מענדל. זי שעמט זיך?

רױזעל. אדאָי שעמט זי זיך.

מענדל. זי דארף זיך שוין שעמען ... אָ-אָ, מיט מיר.

(א קלוגע פיוט).

רױזעל בעווייזט מענדלען איהר פֿוס). דו זעהסט?

מענדל. נייע שוין?

רױזעל. אָבער דו זעהסט!

מענדל. וואו האָסטו זי גענומען?

רױזעל (שמייכלט). איך האָב געקויפֿט.

מענדל. ווער האָט דיר געגעבען געלט?

רױזעל. געלט? כ'האָב שוין געהאט געלט...

מענדל. די טאטע האָט געזעהן?

רױזעל. נאָן.

מענדל. מ'זעט ווידער זיין אנגעשלעג.

רױזעל. וואָל זי מיר נאָר אַ ריר טאָהן—אלע ציינער וועל

איך איהר אויסהאקען. איך בין שוין נישט קיין קליין קינד.

מענדל (מיט התלהבות). הא! וואָס האָב איך דיר געזאָגט?

א? מורא האָבען פֿאַר איהר! (שווייגט אַ וויילע). רױזעל! דו ווילסט

איך וואָל זיין פון דיין צד? ווילסט?

רױזעל. אפילו זי וואָל פוקענען וועל איך זיך מעהר מיט

די קערב פֿיש נישט שלעפען איבער די גאסען (נאָך אַ קורצע פיוט).

מענדל!

מענדל, נו וואָס?

רױזעל: איך בין עפעס אַ שוויגע?

מענדל (שווייגט).

רױזעל. נו—וואָס?

מענדל. וועסטו שוין מעהר נישט אַרומגעהן מיט די

קערב פֿיש אין די גאסען?

רױזעל. איך וועל נישט געהן. דינען וועל איך אויף

נישט געהן; איך וועל אַנקומען אין אַ פֿאַבריק. מענדל!

מענדל. וואָס?

רױזעל. כ'האָב דאָך דאָס וואָס געפֿרעגט.

מענדל. דו לאַכסט.

רױזעל (שלעפט איהם פֿאַר'ן אַרבעט). נו, זאָג, מענדל!

מענדל (נעמט זי פֿאַר'ן האַנד). וועסט נישט זיין אין פעס?

רױזעל. פֿאַר וואָס וואָל איך זיין אין פעס?

מענדל. אויף צום אמת'ען זאָג מיר.

רױזעל. וואָס אויף צום אמת'ען?

מענדל. וועסט נישט זיין אין פעס?

רױזעל. כ'האָב דאָך דיר געזאָגט!

מענדל. (פֿעהאקט זיך רעדענדיג). מיר זענען דאָך נישט...

נישט קיין נאָהענטע פֿריינד ... פֿרעמדע ... נישט קיין שוועסטער און

ברודער פֿון איין טאטע מאמע ... פֿרעמדע ...

רױזעל (ווערט רויט ... געהט אַ מענציל איבער'ן צומער). מעג-

דיל, זעה נאָר מיינע פֿיס, ווי אינדעל זיין זענען אין די נייע שוין

—אינדעל, א?

מענדל (שווייגט).

רױזעל. ווייסט, מענדל, ווער מ'האָט מיר געקויפֿט די שוין?

מענדל. ווער?

רױזעל (העווענדט). און דו וועסט קוינעם נישט אויסזאָגען?

מענדל. איך וועל נישט אויסזאָגען—נאָך וואָס וואָל איך

אויסזאָגען?

רױזעל. שווער זיך!

מענדל. אויף מיינע נאמנות—אז איך וועל קוינעם נישט

אויסזאָגען.

ריוועל. בערעל האָט געקויפט.

מענדיל (אומגעזאגט). בערעל חור?

ריוועל. בערעל חור, ער איז שוין איין טאָל אמאָל
דיען. ער האָט מיר היינט געבראַכט נייע שיד ... אָבער, זעה;—
פֿים ווי אַפּאָר „פּאַניענקעס“.

מענדיל. פון וואָנען האָט ער געוואָסן צו קויפֿען?

ריוועל. ער האָט שוין געוואָסן ... (פּויע).

מענדיל (צווייט). ריוועל. וואָס דערשט ליידען
אויף זעה, שוין האָט דיר געדאַרפֿט קויפֿען גאָר אַפֿערמער ...
דיין מאַמע וועט דיר גאָר דערשטיקען—וועסט דו ... דו ווויסט,
אז מענדיל איז אַנטווער ... דו ווויסט, באַשר ... הער ריוועל! דו
ווילסט, אז איך וואָל בעצאָהלען בערלען פֿאַר דיר שיד?

ריוועל. צו וואָס?

מענדיל. איך וויל דיר בעהיזען, אז מענדיל איז נישט
ווי דו מיינסט, איך זאָג דיר ...

ריוועל (שטייט). מענדיל, זאָג, איך בין עפעס אַ שווער.

אז זאָג, מען קען זיך אין מיר פֿערליבען? מענדיל?

מענדיל. דיין קלייד איז אויך צווייטען.

ריוועל (פֿרוילעך). אַקלייד וועט אויך ווין אַ נייע—דאָנה

נימ! (גוט איהם אַקלאָס איבער'ן פֿלוצע).

מענדיל. וואָס ביסטו אזוי פֿרוילעך?

ריוועל. מען טאָר נישט דין אומערדיג (בעסט צו אַברושין).

אויך יועל באלד דין טאטען געבען אַשנעל אין גאָז.

מענדיל (שמעט שטאַרק פֿערטראַכט).

ריוועל. מענדיל! וואָס ביסטו אזוי אומערדיג? פֿאַר וואָס

בין איך אזוי פֿרוילעך? מען טאָר נישט ווין אומערדיג—מענדיל!

מענדיל—מענדיל! (שלעפט איהם פֿאַר'ן אַרבעט).

מענדיל (וויל זי אָנזאָפֿען).

ריוועל (רייסט זיך אַרויס). דאָס וויל איך נישט.

מענדיל (האַנגונגסלאָז). וואָס אַנטלויפֿסטו פֿון מיר? שמענדיג

אַנטלויפֿסטו פֿון מיר...

ריוועל. איך?

מענדיל (ערנסט). וואָס אַנטלויפֿסטו פֿון מיר? ... דו האָסט

מיר פֿייגד—פֿאַר וואָס? איך בין, מענדיל, בין איך, נו איך וואָס?

מיר וואוינען דאָ אין איין שטוב, וואוינען מיר—דו ווויסט? אויך

מיינע נאמנות, דו ווויסט ... וואָס אַנטלויפֿסטו ... געדענקסט געטען

ביי נאכט, אז דו מאַמע האָט דיר געשלאָגען? איך זאָג דיר, ריי-

זעלע, אז דו ביזט אַ שלעכטן, געדענקסט נישט ... אלץ פֿערנעסטו.
איך האָב איהר געוואָלט צושפּאַלטען דעם שאַרפען איהרען, האָב
איך געוואָלט ... (מיט התלהבות) וואָס פֿאַר אַ ווערדע האָט זי ביי
מיר, אַ? מיט איין האַנד, צווישען דו פֿינגער וואָלט איך זי צו-
רעכענען! אַ האָב זיך אָנגעהאַלטען, באַשר זי איז דיינע אַ מאַמע איז
זי ... צו איז דאָך דיינע אַ מאַמע—דו געדענקסט נישט ... נאָך וואָס
האָב איך עס געדאַרפֿט טהאָן, נאָך וואָס? אַ?

ריוועל (טרעט אַ ווילע) טאָ וואָס ווילסטו פֿון מיר

מענדיל. אזוי; איך וויל דיר עס זאָגען.

ריוועל. וואָס דאַרפֿסטו עס מיר זאָגען?

מענדיל. איך האָב דיר געוואָלט בעהיזען, אז מענדיל

איז נישט קיין שלעכטער ווי דו מיינסט. דו מיינסט, אז איך בין

„בערעל חור“ בין איך? אויב דו ווילסט וועל איך גאָר איין

וואָרט זאָגען דער מאַמען דיינער—גאָר איין וואָרט—וועט זי שוין

נישט זאָגען אפילו אַ פֿינגער אויפֿהאַנגען אויף דיר—ריוועל

ריוועל. וואָס?

מענדיל. גאָר נישט ... (פּויע). ווי בלייבען בונדע שטעהן איז

מיטען שטוב דו קעסט אַראָפֿגעהאַנגען).

ריוועל (ערנסט). אויב דו ווילסט זיין אַ גוטער, טאָ זיך

מיר אויס אַפֿאַבריק וועל איך געהן אַרבייטען גלייך מיט אַלע

מיידלאַך.

מענדיל. איך וועל דיר אויפֿזוכען, צוועל, הער, ריוועל!

דו ווויסט ריוועל ... (ערנעהנטערט זיך צו איהר מיט גרויס התלהבות) איך

וועל דיר ...

ריוועל (רוקט זיך אָפֿ איהם).

מענדיל (פֿערשעמט). וועסט ... נו זעה ... וואָס אַנטלויפֿסטו

פֿון מיר? אַ? צו בין איך עס אזא שלעכטער, וואָס דו ...

ריוועל (שטיל) פֿון דיר שטיינסט ... איך בין אַ ציכטיגע ...

מענדיל (צושטעלט). מאַמע וויינע מלבושים).

ריוועל. גלאט אזוי ... פֿון דיר שטיינסט מיט פֿעל ... מיט

גע'פֿערטע פֿערד ... איך בין אַ ציכטיגע (פּויע).

מענדיל (ווערט בלאס). טרעט אָפֿ אַנטווערד! ריוועל! ... זאָג ...

(האקט זיך אָפֿ).

ריוועל. דו האָסט עסקים מיט גע'פֿערטע פֿערד, מיט

נבלות, איך קען עס נישט ליידען ... איך עס נישט פֿון דער לעפֿעל

וואָס דו עסט.

מענדיל (קערט זיך אָפֿ אין אַ ווייז).

רײַזעל (נאָך אַ קורצען שווייגען) זאָג, מענדל, פֿאַר וואָס האָסטו זיך נישט אויסגעקליבען עפעס אַנאַרבייט?

מענדל (פֿערענטפֿערט זיך קינדערש) און וואָס מיר איה וואָס? .. וואָס, מיינסטו, מיר איה, וואָס? איה קייף פֿעל, קייף איה... דיר העכט. זיך נאָך דיר ... (ערנענטערט זיך אַביסעל צו איהר) רײַזעל! נעם אַ האַק, און צושפּאַלט מיר דעם קאַפּ (מיט התלהבות) נעם אַ האַק, זאָג איה ויד! ...

רײַזעל (קוקט איהם אן דערשראָקען) צו וואָס זאָל איה עס מיר? מענדל, ווער האָט דיר עס געזאָגט?

רײַזעל. איה ווייסט נישט, מיינסטו, אז דו שוידסט געפֿערטע פֿערע? פֿון דיר שטינקט ווי פֿון אַ נבלה ... איה האָב דיר פֿיינד! כִּי־הָאֵב לִיב מענטשן מיט רײַזע, ווייסענקע הענד; זאָל פֿון זיין שמעקען פֿאַרפֿומען ... אלע רופֿען דיר, נבלה, פֿגירה ... איה בין אַנאַרבייט, דו מאַמע שלאָגט מיר—עס מאַכט נישט אויס; נישט שמענדל וועט אזוי ווין ... איה האָב לִיב רײַזע מענטשן...

מענדל (ערנענטערט, מיט אַ נאָרש שמועסל). אויף מיינע נאמנות! איה שווער דיר—אויף מיינע נאמנות, רײַזעל! בערעל חויר! שינדט אויף פֿערד—אויף מיינע נאמנות!—ער שינדט ...

רײַזעל. שווער זיך!

מענדל. אויף מיינע נאמנות!

רײַזעל. סאַליגען!

מענדל (קלאַט זיך און האַרצען). אויף מיינע נאמנות זאָג איה דיר, רײַזעל!

רײַזעל. כּוּמ אַ לינגער! פֿון בערעלען הערט זיך קיין שום ריח נישט ... בערעל איז ... בערעל איז אַ אַרײַסטאַקראַט ... (טראַט אַ וויילע) איה וועל זאָגען בערעלען, איה וועל איהם פֿרעגען, אויב ס׳איז אמת ...

מענדל. אויף מיינע נאמנות זאָג איה דיר ... (ווערט פֿלו-צום צושמועלט) אַ מפֿלה אויף זיין! (אין נעם) רײַזעל! הערסט; אַ דוח אין ווער טאטענס-טאטען אַרײַן! הערסט רײַזעל! נא דיר אַ האַלץ, (וואַט) נא דיר אַ האַלץ, צופֿלעט מיר דעם קאַפּ ... זאָג, איה בין אַ שלעכטער ... זאָג, רײַזעל, אַ פֿייער אויף זיין! גנבים! אַ ביזנער יאָהר אויף זיין! גנבים! הערסט רײַזעל!

רײַזעל. וואָס קאָסט זיך אזוי?

מענדל. איה ... איה ... (דו ווערטער האַקען זיך איהם אַב). רײַזעל. דו מאַמע שלאָגט מיר, זי נישט נישט צו עסען ... פֿון דעסטוועגען ... איה בין נאָך נישט קיין פֿערפֿאַלענע ...

מענדל. איה וועל איהר צושפּאַלטען דעם מוח! גע-דענקסט געכטען ביי נאכט? הער רײַזעל ... פֿאַלג מיר ... געה נאָך אויף אַ מינוט אַרויס פֿון שטוב, געה נאָך אַרויס ... וועסט זעהן, איה וועל ... (קוקט איהר אן ווי ער וואַלט וואַרטען אויף אַ תשובה).

רײַזעל. (קוקט איהם אן רחמנות־דיג מיט עקעל צוזאמען).

מענדל. (נעמט זיך) זאָג, וואָס פֿאַר אַ ריח הערט זיך דיר פֿון מיר? זאָג! דער, חויר! ימח שמו, זאָל ער ווערען—ער האָט עס דיר אָנגערעדט, א!

רײַזעל (ווערט זיך ביים טיש). איה האָב נאָך איה אַ נאָז ... מענדל. איה וועל אָנטהן דו שבת־דיגע זאכען ... איה וועל דו הייט פֿון זיך. אַראַפֿרייסען ... הער רײַזעל ... איה וועל וואַרפֿען דו ... איה וועל ... איה וועל אַנאָדער מלאכה ... איה וועל דיר אויף דו הענד טראָגען ... וועסט ביי מיר ווין אַ פֿריצטע ... הערסט? רײַזעל; גוט? איה האָב רחמנות אויף דיר. איה קען נישט זעהן, ווי דו מאַמע שלאָגט דיר ... כִּי־הָאֵב געכטען שווער נישט געוויינט, אז זי האָט דיר געשלאָגען מיט דו קולאַקעס אין קאַפּ ... (וואַרט אויף אַ תשובה).

רײַזעל (פֿערטראַכט זיך שטאַרק, קוקענדיג אויף איהרע נייע שוץ). אַברוש (הויבט זיך פֿלוצלונג אויף פֿון געלעגער, בלייבט שטעהן, שאַקעלט זיך). מענדל? אַ מענדל! (קלינגע פֿווע).

רײַזעל. דער פֿיינער טאַטע דיינער ... דער פֿיאַניצע, ער אויף ... פֿיאַניצע. (געהט אַרויס).

מענדל (געהט צו צו אַברוש'ען). טאַטע! טאַטע!

אַברוש (רעדט שווער). וואָס ווילסטו?

מענדל (אויפֿגערעגט). וואָס ביזטו אַ פֿיאַניצע, זאָג, אַ שבור, — פֿאַר וואָס ביזטו—דו טהוסט מיר אָן אַ חרפה (טרייסעלט איהם פֿאַר'ן האַנד) אַברוש! הער אַברוש! כִּי־וִיִל נישט ווין דין וזהן (קוקט צום טוהר). פֿאַר וואָס ביזטו אַ פֿיאַניצע — א?!

אַברוש (קוים וואָס ער רעדט). מ—מענדל? מ—מענדל! דין טאַטען ... א? ווילסט שלאָגען דין טאַטען ... דעם אלטען טא—טען ...

מענדל (רעדט מיט גרויס התלהבות. וויינע ווערטער האַקען זיך איהם אַבידער ווילע). דו ... אַברוש? ביזט אַברוש! אַ שבור ביזטו ... דו מאַמע האָט דיר אַרויסגעטריבען ... נחמה'לע ... נחמה'לע ... זאָג מיר ... זאָג מיר ... אַברוש!

אַברוש (קוקט איהם אן מיט אויסגעלאָצטע אויגען)

מ—מענדל? ..

מענדל (וואס ארום ויף). זאג מיר, אברוש נגב! פאר וואס האסטו מיר געמאכט פאר א שוידער, אברוש! זאג... זאג... (די שרעקן ווערען איהם אין האל) זאג... אלע אנמלידען פון מיר... פאר א "נבלה" וואס האסטו מיר געמאכט? ... א שוידער האב איך געקענט זיין — אויף מיינע נאמנות — א שוידער! ... (שמעקט ווייניג קלוגער) נא, זעה וואס די האסט געמאכט פון מיר (שרייט ווי א משוגענער), פאר וואס האסטו מיר געמאכט פאר א נבלה — פאר וואס האסטו מיר געמאכט? ...

אברוש - (ווייניג אויפ'ן בעט, דער קאפ אראפגעהאנגען). רב אב — א! רב אב — ... (שמעקט זיך, שלעפט די ווערטער), מ—מענדל, ליבן אפיאניצע... א שש-בור... (שאקעלט מיט'ן קאפ). מחנות פערד... גענעראלען האבען געריטען... מ—מענדל! וואס וויינסטו... וואס...

מענדל (שמעקט געבען אברושען אראפגעלאזען דער קאפ, שרייט מיט א ווילדע בחמה'שע שטימע). די... די... די... האסט מיר... א שניי-דער האב איך געוואלט זיין... ליבא געוואלט... שרייבען וואלט איך אויך געקענט... ליבא געוואלט קענען (קוקט אברושען גלייך אין די אויגען) זאג! פאר וואס האסטו מיר געמאכט פאר א נבלה? ... אברוש (פערוואנדעט). ביזט משוגע מ—מענדל? ... איך... איך... בין שולדיג — מענדל? איך... (קלאפט זיך אין הארצען). איך... איך... געם מענדל א שש-שמעקען... שלאג מיר מ—מענדל... א שבור, מ—מענדל... א איד א שבור, מ—מענדל... א איד... זי... דיין כאצע... שפרינצע... הערסט מ—מענדל. — זי... שפרינצע... (שפאכט אים) פערקויפט די פעל? ... פלינג רוביל? ... האסט... א? ...

מענדל (וויילד). מכות! ... מכות וועל איך דיר געבען! ... זאג מיר! ... זאג... פארוואס... פאר...

נחמה'לע (בעווייזט זיך אין מוהר, געקלוגערט ווי א שילערין, בלייבט שטעהן אין מוהר דערשראקען... אברוש און מענדל קוקען ביידע פער-וואנדערט). מענדל, מענדל... (פערקוקט זיך) מענדל, די מאמע איז קראנק געווארען, זי וויל, אז די זאלסט קומען... מענדל (קוקט איהר אן, ברויט וואס).

נחמה'לע. וואס שטעהסטו אין קוקס? ליבא דאך דיר געזאגט, אז די מאמע איז קראנק געווארען! די געהסט? מענדל (ברויט). לייעל געהן... אברוש (ערוואנדערט). א, נחמה'לע... מ—טאכטער מיינע... (געהט צו איהר) נחמה'לע...

נחמה'לע (פערקויפט דאס געוויינט). מענדל! זאלסט באלד געהן, הערסט? (געהט ארויס). אברוש (לאזט זיך צום מוהר פאלט פון די פיס). נחמה'לע! מ—טאכטער מיינע... נחם... זאג... זאג... פאר וואס... זאג... זאג... פאר וואס... פ—פאר... וואס...

(פארהאנג).

שפר'נצע (מאט מיט'ן האנד) עט. כ'האב פיינד איבערצו-
חורן זאכען וואס ס'איז געווען. באלד נאך דער חתונה האט מיר
שוין דאס הארץ נישט געצויגען צו איהם. א. פערד-הענדלער" און א
פערד ננב" איז ביי מיר אלץ איינס. דן מאמע מיינע, זאל זיין
אין גן-עדן, האט זיך געהיט — ער איז ארייכער געווען. איה
האב דן עשירות נישט געוועהן... דן גאנצע, תוכחה" האב איה יא
געוועהן... א דאנק דעם וואס אין הימעל, וואס נחמה'לע איז נישט
גערעטען אין איהם. דער בן יחיד איז שוין פונקט אין איהם גערעטען.
נ'טעל. ווארום וואס, ער איז אויף א פיאנצע, חלילה?
שפר'נצע. דוכט זיך, אז נישט — און אפשר — ווער ווייסט?
צוזאמען מיט'ן טאטען זיינעם איז ער, (שווייגט א וויילע), כ'האב גע-
שיקט נחמה'לען, זי זאל איהם רופען, פון דעסמוועגען פארט
א מאמע — א מאמעס הארץ טהוט וועה... א. בן יחיד, דער איינ-
ציגער קדיש" מיינער, כ'האב איהם שוין אפשר פון א האלב יאהר
נישט געוועהן... נחמה'לע האט נישט געוואלט געהן, כ'האב זי קיים
איינגעבעטען.

נ'טעל. אהן איין עין-הרע א וואויל קינד נחמה'לע.
שפר'נצע. ער האט חתונה געהאט מיט א יאהר צוריק.
זי האט א גרויסע טאכטער. מען דערציילט, וואס דארטען טהוט
זיך אב אין שטוב... ווארום וואס? אז זי האט איהם גענומען, איז
זי מסתמא נישט בעסער פון איהם.
נ'טעל. אגאלמנה? א גרושה?
שפר'נצע. מיר דוכט, אז א גרושה איז זי. אוי! וואס
זאמט זי זיך עס אזוי לאנג! אז זי געהט אוועק, איז מיר יעדער
מינוט א שעה — א שעה יעדער מינוט... האט געבאך נישט געוואלט
געהן. אוי! עס שטעכט מיר דאס גאנצע לייב, ווי מיט גארלען.
שטארק פערקילט זיך.
נ'טעל. מיט א פעטס אויסשמידען וואלט נישט שאדען, מיט
א פעטס דן זייטען... (פויזע).

שפר'נצע. אז איה בן געוונד, פערדרייט מיט דער בן-
מערער פרינסה, פערנעכט זיך אלץ. נאך איצטער, אז אמענש
לייגט אין בעט, קריכען פערשיידענע געדאנקען אין קאפ. כ'האב
קיין מאל נישט געטראכט פון א סך קינדער... נאך איצטער... כ'וואלט
מיר עפעס, דוכט זיך, גרינגער זיין, ווען אפולע קינדער וואלטען
זיין ארום מיר... קינדער. ס'פערשטעהט זיך — קינדער רעכטע.
ס'האט מיר דאס הארץ וועה געטהאן דן גאנצע נאכט, און ביי
מיר איז געבליבען — שיקען איהם רופען. כ'וואלט איהם שוין

דריטער אקט.

ביי שפר'נצען און דורה.

צוויי צימערן, אונטער געבען דעם אנדערן. געמערבליך
גאנץ אינגאנצ, נאך אלץ איז דאס אין ארדענונג.

אין דעם ערשטען צימער, ביי דער רעכטער וואנד שטעהט
א בעט און געבען איהר א טישעלע מיט גלעזלעך, פלעשלעך
מיט רפואות. געבען וואנד, לינקס, שטעהט א טיש מיט שטי-
לען א. ד. גל. אויפ'ן בעט ליגט שפר'נצע, קראנק. געבען
איהר זיצט גוטעל. נאך האלבען טאג.

שפר'נצע (נאך א קורצען שטילשווייגען). אט אזוי, מיין
פריינד; אז א מענש איז געוונד שפירט ער גאר נישט. דן עלטער
טהוט זיך אבער איהרס; מיט אמאל קומט זי אן (שווייגט א וויילע).
דרייסיג יאהר... שוין דרייסיג יאהר בין איך אזוי עלענד ווי א שטיין.
נ'טעל. דעם, וועמען גאט העלפט, איז דן וועלט א חתונה,
נאך אז דער, וואס אין הימעל, נעמט צו דאס שטיקעל מול —
איז נאך אלעמען.

שפר'נצע (איהר איז שווער צו רעדען). כ'וואלט נאך וועלען
אביסעל אונטערלעבען. נחמה'לע איז דאך נאך גאר א קינד —
וואס קען ווערען חלילה פון איהר, אז איה זאל נישט זיין? נאך
צוליב איהר וואלט איה נאך וועלען אביסעל... כ'האב זיך פיינד
צו בעקלאגען, חלילה. אויב מיר זאלען וועלען, קען איה זאגען
פונקט פערקערט: וואס פֿעלט מיר? פון איהר האב איה דאך גאר
פֿערגענוגען, און ווייטער... עט — מיט דעם און אהן דעם! א נא-
רנישע וועלט, מיין פריינד! (שווייגט א וויילע) מען האט גערעדט
אויף מיר, וואס כ'האב איהם גענייט גט צו געבען (וואפט) וואס האב
איה געזאלט טהאן, וואס? כ'האב געוואלט ראטעווען דאס מיינדעל...
שלעפט זיך ארום שוור אין דן גאסען.

נ'טעל. ווי איז ער פריהער געווען?

שפר'נצע. פאר'ן גט?
נישטעל. יא.

וועלעך זעהן — האָט איה איה ווייט, אז קיין גרויס פֿערנאָנען וועט ער
מיר נישט פֿערשאַפֿען.

גוט מעל. וואָס רעדט איהר? א זון איז פֿאַרט א זון. מיט
וואָס פֿערנעמט ער זיך?

שפּרונצע. ווער ווייסט איהם דאָרט? — מיט פֿעל, האָט
מען געזאָגט, פֿערנעמט ער זיך. ...
גוט מעל. נישט קיין שלעכטער מסחר.

שפּרונצע. גוט קיין שלעכטער מסחר; וואָס קומט אָבער
רעדן ארויס? אז ער אַלזאָן איז קיין מענטש נישט.

גוט מעל. אלס איז פֿון דעם, וואָס זיין גוט ווערט צו
רעכאַנען זיין נאָמען... נחמה'לע איז א גאָלדען קינד
שפּרונצע. נאָר דאָס שטאַקעלע מול...

נחמה'לע (קומט אַרײַן, די באַקען, די אויגען רױט). א טײַערע
מלאכה האָסטו מיר, מאמע, געגעבען, א טײַערע מלאכה!
שפּרונצע. ביזט דאָרט געווען?
נחמה'לע. איה בן געווען.

שפּרונצע. וואָס ביזטו אזוי געלאָפֿען? זעה, ווי די ביזט
פֿערמאָטערט. אזוי פֿערשוויצט!

גוט מעל. קיין ביזט זאָל נישט זיין. וועסט עסטן מיט מעהר
אפּעטיט. פֿון א מאמעס וועגען מעג מען אַלץ טהון — בפרט פֿאַר
א קראַנקער מאמע. וואָס טהוען נישט די מאמעס פֿון ווערע קינד-
דערס וועגען? אַלץ! דעם גוף מיט דער נשמה און איינעם וועגען
זיין מקריב פֿון ווערט וועגען (שטעלע ויך) נו, איצטער קען איה שוין
געהן, אז איהר האָט שוין געבען זיך די בת-יחיד'קע.

שפּרונצע. וואָס היילט איהר זיך אזוי?

גוט מעל. נאָט איז מיט איה! כִּהאָב דאָך עפעס געראַזען,
קיין עין-הרע, א שמוץ, כִּיועל שוין בעסער אין אַווענד אַרײַנק-
קומען... נו, זאָל איה נאָט שיקען די רפואה. א גוטען טאָג! זיט
געזונד! (געהט אַרױס)

נחמה'לע (וועט זיך ביין מיט, אומערדיג). אין אַ פֿיינע שלחית
האָסטו מיר געשיקט.

גוט מעל (עפענעט דער טויר). איהר זאָלט נישט פֿערנעמען, שפּרונצע,
וואָס כִּהאָב איה. געזאָגט: מיט אַ פֿעטע די ווייט אַיינשמירען.
דאָס איז די בעסטע רפואה.

שפּרונצע. אין אַווענד, איה, וועל איה עס טהאָן.
גוט מעל. געוויס, געוויס (פֿערמאָסט די טויר).

שפּרונצע (נאָך אַ קורצען שוויגען). וואָס איז דאָרט, מיין
כאַטער?

נחמה'לע. בעסער, אז די וועסט נאָר נישט פֿרעגען.

שפּרונצע. די האָסט איהם געוועהן? וואָס, ער וועט קומען?

נחמה'לע. כִּיווייס נישט, צו ער וועט קומען.

שפּרונצע. האָסט איהם געמאָכען אין דערהיים?
נחמה'לע. געמאָכען.

שפּרונצע. ווער נאָך איז דאָרט געווען?

נחמה'לע. זענען ביינע געווען.

שפּרונצע. "ער" איז איה געווען?

נחמה'לע. געווען.

שפּרונצע (קוקט אָן נחמה'לען אומגעהויר). וואָס ביזטו-אזוי
איפֿנערענט? ס'איז וואָס געשעהן?

נחמה'לע. ס'איז נאָר נישט געשעהן.

שפּרונצע. מאָ וואָס — ביזטו עפעס...?

נחמה'לע (מיט טרערען אין די אויגען). איה רעג זיך. ווען
איה וואָלט אפילו אַ האַלץ געווען, וואָלט איה איה געדאַרפֿט
קלאָגען. אז איה זעה, ווער מיין טאטע איז, און ווער מיין ברודער
איז. אַנאָמער קבר איז דאָרט ביי זיין. פֿינסטער, בלאָטע בויזן
האלז — עס קלאַפט מיר דאָס האַרץ, ווי ביי אַ גולד. כִּהאָב גע-
עפענט די טויר, האָב איה זיך דערשראָקען. אז איה בן נאָך
געווען און הייזעל, אונטער'ן טויר — וואָלט זעהן אַ הייזעל! האָב
איה געהערט קולות, ווי מען רייסט זיך — כִּהאָב גלייך דערקענט
מענדל'ס קול. כִּהאָב נישט געוואוסט וואָס איה זאָל טהאָן. כִּהאָב
מורא געהאט צו עפענען די טויר, טאָמער וועלען זיין מיה נאָך
שלאָגען.

שפּרונצע (וועסט). וועה איז מיר?

נחמה'לע. איה עפען די טויר, און די הענד ציטעדען
מיר, ווי פֿון קרחת — און איה האָב עס דערזעהן אַ קארטונע:
"ער" שטעהט שבור, פֿאלט פֿון די פֿיס, ברומט עפעס האַלבע
ווערטער, און מענדל שטעהט געבען איהם, האַלט איהם פֿאַר די
לאַצען און טרויעלט איהם.

שפּרונצע (דערשראָקען). ער האָט איהם געשלאָגען — דעם
טאטען וויינעם?

נחמה'לע. דולט מיר, אז ער האָט איהם געשלאָגען. נאָר
באלד ווי איה בן אַרײַבער דעם שוועל — מעהר ווי איבער'ן שוועל
בן איה נישט אַרײַבערגעטראָמען — זענען זיין ביינע — געבליבען

שמעון, ווי פלעקער — און האבען מיך אָנגעקוקט מיט אויסגע-
בלאָזטע אויגען ווי משוגעים — אמת'ע משוגעים!

שפּר'נצע. וואָס האָטו זי געוואָלט?

נחמה'לע. כ'האָב געוואָלט מענדלען, אז דו ביזט קראַנק
און דו ווילסט איהם זעהן.

שפּר'נצע. וואָס האָט ער געענטפערט!

נחמה'לע. איה ווייס ניט. איה בין גלייך ארויסגעלאָפּען —
כ'האָב געמיינט אז כ'בין אריינגעפאלען ערגעץ צו נכים, אָדער
אין א משוגעים-הויז. (פיוזע).

שפּר'נצע (וועגט). אָט אזוי איז עס, מיין טאָטער. ווען
דו ביזט געווען א קליינענקע, פלעגסטו שטענדיג פֿרעגען: וואו
איז דער טאטע? איה פלעג שווייגען. כ'האָב ניט געוואוסט, וואָס
דיר צו ענטפֿערען. נאָר איצטער — ביזט שוין גאָט צו דאנקען
אונטערנעוואַקסען. פֿערשטעהסט שוין אליין. איה דארף דיר שוין
ניט רעדען. (נאָך א קורצען שווייגען). ווי זעהט ער אויס?
נחמה'לע. ווער?

שפּר'נצע. דער טאטע דיינער.

נחמה'לע (מיט עקל). מורא'דיג. שמוציג — מאוס צו קו-
קען אויף איהם.

שפּר'נצע. און מענדל?

נחמה'לע. כ'האָב דאָך דיר געוואָלט, אז כ'האָב געמיינט,
ער איז משוגע. ער וועט אפֿשר קומען, וועסטו שוין זעהן. אָב-
געריסען, אָבגעשליסען, בעוואַקסען מיט האַר, ווי א שד.

שפּר'נצע (וועגט זיך אנדער). וואָס האָב איה געקענט
טהאָן וואָס? (שאַקלט מיט'ן קאפ) כ'האָב קיין אנדער עצה. ניט גע-
האט. ער האָט ניט געוואָלט זיין מיט מיר. נאָר צו די פֿערד
האָט איהם עפעס אַ נישט גוטער געצויגען. און וועמען איז ער
געראָשען אין וועמען? וועה איז מיר? אין מיין משפּחה איז נישט
אזוינע; אין מיין משפּחה איז נישט אזוינע גראָבע יונגען, וועה
איז מיר... (נאָך א קורצען שווייגען) צו דער עלטער... כ'האָב גע-
קענט לעבען אין הרחבה, נאָר... (עס האַקען זיך איהר איבער די ווערסער).
נחמה'לע. כ'האָב דיר פֿערגעסען צו דערציילען, אז איה
בין ארויסגעגאנגען, האָט ער זיך געלאָזט לויפֿען נאָך מיר און
געשרייען מיט אַ הילועריגען קול: נחמה'לע, נחמה'לע! — איה
האָב מורא געהאט דאָרט צו פֿערבלייבען.

שפּר'נצע. האָט ניט בעראַרפֿט אנטלויפֿען. אדרבה,

האָט געדאַרפֿט רעדען מיט איהם. אויסהערען — אפֿשר האָט
ער דיר געוואָלט דערציילען וואָס.

נחמה'לע. איה האָב מורא געהאט. אז דו ווויסט ניט,
מאמע, וואו, אין וואָס פֿאַר אַ גיהנום זיין ליגען, און א גרוב.

שפּר'נצע (וויינט). גאָט דארף מיך מיט מיין טאָטער ניט
שטראָפֿען...

נחמה'לע. ווען איה וואָלט האָבען אַ טאטען ווי אלע...
אַ מענטשען — וואָלט, אפֿשר, אלץ אנדערש געווען... די „חרפה“!
בעגראָבען זיך דארף מען פֿאַר בושה.

שפּר'נצע (נאָך א קורצען שווייגען). וואָס זאָל איה טהאָן,
וואָס קען איה מאַכען? אויף דער עלטער, קראַנק געוואָרען...
וואָס, מיינסטו, האָט אַווערדע אַ מענטש צו דער עלטער? פֿאַר-
דעסטוועגען — ער איז דאָך מיין זון — אַ קינד... דיין ברודער —
אונטער איין האַרצען געטראָגען... פֿון איין ברוסט געווייגען.

נחמה'לע (וועגט זיך). וואָס פֿאַר אַ ברודער איז ער מיר?
איה וויל איהם גאָר ניט קענען! איה וויל איהם גאָר ניט אָנקו-
קען. ער וועט קומען, וועל איה ארויסנעהן פֿון שטוב.

שפּר'נצע. וואָלט עס נישט טהאָן, נשמה מיינע, וואָלט
עס נישט טהאָן. אדרבה, זי פֿריינדליך צו איהם, רעד מיט
איהם. וואָס, טווענד ברודער האָסטו? דו הערסט, נחמה'לע?
נחמה'לע. אינדער אזא ברודער איז שוין גלייכער גאָר
ניט!

שפּר'נצע. וואָלט זיך, אזוי, ניט דערווייטערט פֿון איהם,
וואָלט ער, אפֿשר, געקומען אהער, וואָלט ער זיך, אפֿשר, נישט
דערווייטערט אזוי פֿון אונזער שטוב.

נחמה'לע. אז איה וויל איהם גאָר ניט קענען. אַ שטיק
אידיאָט. אַ פרא אדם — אַ שינדער!

שפּר'נצע (לעגט זיך קרעצט. פיוזע).

נחמה'לע. ס'איז שוין צייט, מאמע, איינצונעמען די
רפואות.

שפּר'נצע. איה בעט דיר, טאָטערש, נאָך אמאָל, אז
מענדל וועט קומען וואָלטו זיך ניט דערוועגען...

מענדל. (עפענט די טהור. שטיקט אַריין דעם קאפ אין קוקט
היטוואַטע און שטוב אריין).

שפּר'נצע (וועגט זיך). קום אריין! וואָס ביזטו געבליבען
שמעון און טיהר? דו שעמסט זיך... (צו נחמה'לע) הער מיין
קינד, געדענק, וואָס איה כ'האָב דיר אָנגעוואָנט.

מענדל (קומט אריין, געהט צו שטול צום בעט, שטארק אויף-
גערעגט, ווי נאך א מלחמה). ביזט קראנק, מאמע, וואס מאכסטו?
שפּרונצע איך בין קראנק; דו זעהסט דאך (קומט איהם אן).
נחמה'לע (וועגט זיך מיטן פלייצ צום שטוב, בלעמלט עפעס
א בוך).

שפּרונצע. געם א שטול און זעץ זיך — וואס שטעהסטו?
מענדל (קומט זיך ארום, קוקט צו נחמה'לע). וואס מאכסטו?
שפּרונצע (צו נחמה'לע). פאר וואס ענטפערסטו איהם
ניט? ער פֿרעגט דאך דך, וואס דו מאכסט!
נחמה'לע (ניט אַבקערענדיג זיך צו זיין). ער זעהט דאך, אז
איך בין געזונד.
שפּרונצע. פאר וואס זעצטו זיך ניט? האסט מורא
פאר אונז.

נחמה'לע (דערלאנגט א שטול פאר מענדלען).
מענדל (מיט א שוואכער שמועס). כ'האב ניט מורא — וואס
זאל איך מורא האבען? (וועגט זיך). וואס טהוט דיר וועג, מאמע?
שפּרונצע (דו טרערען שטיקען זי און האלטן). וואס פאר א
מלבושים טראגסטו אויף זיך? וואס ביזטו אויף אַבגעריסען! האסטו
גאר ניט קיין אנדערע מלבושים?
מענדל (בעקומט זיינע בנדים, פֿערשעמט). א? מייע
זאכען? ...

נחמה'לע. געוויס האט ער ניט קיין אנדערע זאכען.
מענדל (ערזאכענדיג). פֿון וואנען ווילסטו, אז כ'האב ניט
קיין אנדערע זאכען? פונקט ווי זי וואלט געווען, וואס ביי מיר
אין „טשאמאדאן" איז! כ'האב נאך וואס אַנצוטהאן — כ'האב נאך...
נחמה'לע. אפשר האסטו.
שפּרונצע. פֿערדינסטו האַטש אויף דער הוצאה?
מענדל. איך פֿערדין; אדאי פֿערדין — איך — ווי דען?
(קלוינט מיטע).

שפּרונצע. וואס ביזטו אויף צוקאכט, אויפֿגערעגט?
מענדל (שווייגט, דעם קאפ אראפֿגעלאָוען).
שפּרונצע (קוקט איהם אן מיט א שטערליכען ווילען בליק).
פאר וואס, זאג מיר, מיין קינד, האסטו זיך אויף פֿון אונז דער-
ווייטערט, פאר וואס ביזטו זיך א פֿרעמדער געוואָרען צו אונז?
שוין מעהר ווי א האלב יאהר, אז כ'האב דך ניט געזעהן. דו
האסט אפילו ניט געוואוסט, אז איך ליג קראנק...
מענדל. אברוש, א מפלח אויף איהם, ער אלץ...

נחמה'לע. ש-ש-ש שריי נאך ניט אויף דא; זי נאך דא
ניט אין בעם —

מענדל (פֿערשעמט). דאס געזיכט ווערט בלוז.
שפּרונצע (מ'איז איהר שווער אז רעדען). שטענדיג ביזטו גע-
לאָפֿען צו די פֿערד — וואס איך האב עס ניט געקענט פֿערטרא-
גען... וואס איז געווען מיין גאנצע האַפֿנונג, מיין פֿערלאנג? אז
דו זאלסט געהן און גלייכען וועג, דו זאלסט ווין א שטיקעל, מענש,
(בעווייזט אויף נחמה'לען) אַט זעה זי — פֿון איין מאמע מאמע געבא-
רען געוואָרען... פֿון איין ברוסט געווינען... זאג, פאר וואס האסטו
טו זיך אויף דערווייטערט פֿון אונז?

מענדל. מאמע זאג, וואס רעדסטו עס?
שפּרונצע. וואס דען זאל איך רעדען, אז ניט דאס? ווען
איך וואלט דך אמאל געהן. איך זעה דך אין די אויגען ניט אן
(שווייגט א וויילע), וואס הערט זיך עס פֿון דיר עפעס אמאָדנער
ריח...? פאר וואס האסטו ניט אַנגעטהאן קיין אנדערע זאכען —
רינגערע?

מענדל (העכער). מאמע! וואס רעדסטו עס — זאג מיר?
שווייגט בעסער!
נחמה'לע. שריי ניט אויף. זעהסט דאך, דו מאמע איז
קראנק.

שפּרונצע (נאך א קורצען שווייגען). וואס רעד איך דען! איך
פֿרעג, וואס דו ביזט אויף אַנגעטהאן, ווי דער ערגסטער... דיין
מאמע דער פֿיאַנצע — און דו זיצט דאָרט מיט איהם... ווער
וויסט, וואס פאר אַ מיינועל ער האט דאָרט גענומען... וואס איז
דאָרט פאר אַ מיד און שטוב? ...

מענדל (קאכט זיך). וואלטסטו וויסען וואס פֿאר אַ מיינועל ער
האט גענומען! זי פֿערהרגט אלעמען — דו טאָכטער און איהם...
(בלייבט פֿלוצלונג שטיל).

שפּרונצע. וואס דערציילט זי עפעס, אז זי האט גע-
עפענט דו מיהר איז געווען א געשלעג צווישען דיר מיטן טאטען?
מענדל (שווייגט).

שפּרונצע (קוקט אן מענדלען, שאַקלט מיטן קאפ).
מענדל. וואס קוקסטו מיר אויף אן? ...
שפּרונצע. איך בין דאך דייע אַ מאמע. אויב דו
האסט זיך ניט אויפֿגעפֿיהרט ווי עס בעדאָרף צו ווין; אויב דו ביזט
ניט געגאנגען אין דעם וועג, ווי איך האב פֿערלאנגט — פֿונדעסט-
וועגען קען איך זיך, דאך ניט אַבזאָגען פֿון דיר, — ביזט פֿאָרט

זאג מיר מאמע ... זאג, פאר וואס? ... זאג, פאר וואס מאמע
האסטו מיר נים געגעבען צו עסען? א? פאר וואס, א? (ווייזט
מיט'ן פינגער). פאר וואס האסטו מיר ארויסגעטריבען פון שטוב? ...
איך בין געווען א קליין אינגעל, בין איך געווען ... אברוש א בוך
זער יאהר אויף איהם! ... הער מאמע ... איך וועל איהם דע-
שטיקען ... איך וועל איהם מאכען דעם מידעם. אברושען! ... וועסט
זעהן—נאך היינט ביי נאכט וועל איך איהם דערשטיקען ... נאך
היינט ביי נאכט!

שפר'נצע (רייט איהם איבער). מענדיל! בוזט משוגע גע-
ווארען? ... וואס איז מיט דיר? בערהיג זיך? זאג, וואס רעדסטו
וואס? וואס בוזטו אין כעס? ...

נחמה'לע. וואל ער זיך געהן פון דאנען, ואל ער זיך
געהן! כ'האב דאך דיר געזאגט, אז מען דארף איהם נים רופען ...
וואל ער זיך געהן!

מענדיל. א ביזער יאהר אויף דיר — פאסקידע! א
שוועסטער—איהר קענט זי? פאסקידע! א ביזער יאהר אויף דיר!
די קלאסען געהן זי אויס—א יחס'טע, מיינט זי, איז זי שוין ...
אין די קלאסען ... בוזט ביי מיר קיין פרייז נישט, צווישען די
פינגער וועל איך דיר צווייבען! ... איך אלעמען ... צוועל באלד
מיט איך אלעמען פערקאנטשען! הער מאמע! זאג איהר בעסער,
אז זי וואל שווייגען ... זאג איהר! איך בין נאך עלטער פון איהר,
כ'האב נאך א פערשטאנד ... איך פערדין נאך מעהר פון איהר,
פערדין איך? ... מאמע, זאג איהר ... איך געה אוועק פון דאנען
(בעהם צום טהור).

שפר'נצע (מיט א ווייניגער קול). מענדיל! ... מענדיל ...
נחמה'לע! כ'האב דאך דיר געזאגט, דו וואלט שווייגען! (צווייטע).
מענדיל (שמעהט, דער קאס אראבעהאנגען, קוקט אין איין
פונטעל אריין).

נחמה'לע. איך בין איהם נאך גענאנגען רופען, דעם
מייערען תכשית—א, צירונג ...

מענדיל (צו נחמה'לען). דו שווייגסט—צו גיין? ... אוועק פון
מיר!—זאג איך דיר ... וועסט בעסער מאכען, זאג איך דיר ...
איך וועל אברושען דעם טייד מאכען וועל איך ... מ'פוי אויף
איך! ... מ'פוי אויף איך אלעמען ... (שווייגט א ווייניג).

נחמה'לע. געה פון דאנען, געה פון דאנען ...
מענדיל (שלידערט ווין היטעל אן דערד). געוואלד! געוואלד!
וואס האט מען געמאכט פון מיר? וואס מ'מען געמאכט פון

מיינס א קינד און איך—דיינע א מאמע ... וואס טהוסטו, וואס דו
בוזט אזוי פערשמידט, אזוי פערפאטשקעט? ...

מענדיל (ווייט אין די קעשענעם).
שפר'נצע. וואס וואלטו?

מענדיל. געלד וויל איך דיר געבען; איך פערדין נאך
בענוג געלט פערדין איך.

שפר'נצע (מאכט מיט'ן האנד). דערווייל האב איך נאך גע-
נוג, דערווייל דארף איך נים. האלט זיך דיין געלד, האלט זיך—
אפשר, אז צוועל שוין קיין אנדער עצה נים האבען ...

מענדיל (שמאמעלט). אבער כ'האב געלט ...
שפר'נצע. פאר די געלד בעסער וואלטסטו מאכען זיך
זאכען אנדערע—זעה זיין דו בוזט אונגעטאן—ס'איז דאך א חרפה,
א שאנד!

נחמה'לע. מסתמא געפאלט איהם אזא גאנג.

שפר'נצע. וועה איז מיר, וועה איז מיר!

מענדיל (קאכט זיך). מאמע! וואס רעדסט עם מאמע?

איך ווער אין כעס, זאג איך דיר!

נחמה'לע. ש—ש—ש!

מענדיל (ווארפט נחמה'לען א שארפע בליק). ווער בוזטו,

זאג? אויך מיר א, שוועסטער! מ'פוי אויף דיר!

נחמה'לע. האסט קיין דעכט נים דא אין שטוב סקאנדא-

לען צו מאכען! דא אין שטוב ... די מאמע ליגט קראנק!

מענדיל. איהר קענט זי, די בריאה? צווישען די פינגער,

צווישען די פינגער וועל איך דיר צווייבען; אויף קאשע וועל איך

דיר באלד צווייבען!

שפר'נצע (צו נחמה'לען). טהו דארט דיין ארבייט, טהו

דארט, כ'בעט דיר ...

מענדיל (הויבט זיך אויף, שמארק אויפגעקענט).

שפר'נצע (רעדט ווייך). וואס האסטו זיך אויפגעוויבען?

וואס בוזטו אין כעס, מענדיל? וואס רעד איך דען? איך בין

דאך דיין מאמע—א מאמע מעג דאך זאגען דעם אמת ... ווער

וואל דיר רעדען, אויט נים א מאמע? ... וואס בוזטו אזוי אויפגע-

רעגט געווארען, אז כ'האב דיר וואס גערעדט? ...

מענדיל (ערוואכערט). מאמע! ... הער מאמע! (בלייבט שטיל).

שפר'נצע. מענדיל, זעה דו ביסט געקומען צו א טא-

מען, צו א קראנקער מאמע! אי וועה ... א קראנקע מאמע ...

מענדיל (שרייט). איך געה אוועק; מיר איז דא ... מאמע!

מיר? ... וואס בין איך? מאמע! זאג, וואס בין איך? ... (וויינט)
 פון בעס) מאמע! זאג—פאר וואס ביוסטו מיין מאמע? ... א?!

נחמה'לע (ווייל איהם איינשטולען).
 שפרינגצע (וויינט). מענדיל ... מענדיל ... זאג וואס איז
 מיט דיר?—וואס האב איך דיר געזאגט? ... כ'האב דאך דיר נאך
 גישט געזאגט ... כ'האב דיר מעהר נישט געפרעגט, וואס עס
 שטינקט פון דיר ... כ'האב נישט געטארט עס דיר פֿרעגען? ...
 מענדיל (שטאמעלט). עס שטינקט פון מיר ... שטינקט פון
 מיר—, נבלה' שטינקט פון מיר! ... איך בין א שוידער בין איך! ...
 מאמע! ... בראך! ... א ביווער יאָהר אויף דיר! ... א מיתה משונה
 אויף דיר! ... מאמע! ...

נחמה'לע (שפרינגט אויף פון אַרש. שמוסט איהם אוועק). ארויס
 פון דאנען—ארויס! חם! פויער!
 מענדיל (צוקאמט ויך אלץ מעהר) א מפלה אויף אייך! א
 ביווער יאָהר אויף אייך! ... פון מיר שטינקט ... נבלה' שטינקט
 פון מיר! ... א? ... וואס זאגסטו? איך וועל ... כ'וועל ... מפוי אויף דיר
 מיט ריוועלען אין איינעם! ... (שטייט) מפוי אויף דיר מיט ריוועלען!
 נחמה'לע (שטויסט איהם). ארויס, חם!

שפרינגצע (וויינט) קינדער ... האט רחמנות, קינדער ...
 מענדיל (נישט נחמה'לע א שטארקען פאסטש. ער ווערט אווילע
 אליין דערשראקען פון ויין טהאט) וואס ... זאג ... (קוקט איהר אן צומישט).
 נחמה'לע. געוואלד! געוואלד! ראטעוועט!
 שפרינגצע (דערשראקען). נחמה'לע! ... מענדיל ... מען
 וועט זיך נאך צווייפלייפֿען ... מענשען וועלען זיך צווייפלייפֿען ...
 מענדיל! ביוסטו משוגע, מענדיל!! ...
 מענדיל (צו נחמה'לען). איך וועל— דיר דערשטיקען מיט
 ריוועלען ...

נחמה'לע (ווארפט זיך נאך אמאל צו מענדילען). חם! נבלה!
 פנר! עפוש! ...

מענדיל (שטעהט ווי א צומישטער).
 שפרינגצע (בעסט ויך). נחמה'לע, מיין לעבען ... האב
 רחמנות אויף מיר ... אויף מיר רחמנות ...
 נחמה'לע. די גאל קערט דאך פון איהם. די גאנצע
 שטוב האט ער דאך פֿערשמונקען ... נבלה! ...
 מענדיל (די אויגען פֿערניסען זיך איהם מיט בלוט. שטאמעלט).
 הא ... א מפלה ... א מפלה ... כאליערע! מנפה! ... (וויינט) פֿאר
 וואס? ... פֿאר וואס (צו שפרינגצען) מאמע! פֿאר וואס? ... א ביווער! ...

אברוש ... ריוועל ... אברוש ... (פאנגט אן רייסען די קלודער פון זיך.
 בעסט אן פֿארן לאץ פון ויין רעקעל און מיט ווילדקייט רייסט ער אראפ ביו
 אונטען. הויבט אויף ויין היסעל און צורייסט איהם. ברומט) נבלה ...
 פנר ... נבלה ... (ברומט אונפֿערשטענדליכע ווערטער).
 נחמה'לע (קוקט איהם אן דערשראקען מיט אויסגעגלאָצטע
 אויגען).

שפרינגצע (הויבט זיך אויף פון געלעגער שטארק צושראקען).

(פֿאָרהאנג).

ארויס, זאג איך דיר. איך וועל נישט לאזען דין מאמע זאג דיר שלא—
נען... (הערט זיך צו) געה ארויס זאג איך דיר. דין מאמע איז נישטא—
געה ארויס! (וויינט).

אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע—פערדלאך שפרונגען!

אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע—פויגלאך פליהען!...

(שמעקט די קליידער וויינט און פערקויפט זיך שטארק). פוט-פוט-פוט—
אברוש, אברוש! הא—הא—הא—הא—רייזעל, קום אהער, קום צו מיר,
ניכער, ניכער! זעה ס'אשניגער, חתן איך בין! הא—הא, קום אהער!
(שלעפט ארויס פון אונטער'ן בעט ווין משעמאדאן, וויל איהם עפענען, נאך ער
איז פערשלאסען. פערמעסט זיך צום משעמאדאן מיט כעס: „נו, עפען זיך!
עפען זיך! קלאפ איהם מיט וויינט פֿיס. געפֿונט ערגעץ אין אונקעל דעם
האק און פֿרויט מיט איהם עפענען דעם משעמאדאן. געהט פֿלוצלונג צו אן
אברושען.) טאטע! טאטע! א, טאטע? (טרויסעלט איהם פֿאר'ן האנד)
טאטע—שטעה אויף! שטעה אויף! שטעה אויף! הא—הא—הא—
שטעה אויף טאטע! (שפרוינגט געבען בעט) שטעה אויף אברוש... א סך
פֿערד, פֿערד האב איך געבראכט. — פֿערד! ... (פרעט אָב אין אַ ווייט, וויינט)

אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע, פֿערדלאך, פֿערד-לאך!

(פֿרויט נאָך אַמאָל עפענען דעם משעמאדאן) ע-ע-ע! דאָרט איז
רייזעל! הא—הא—הא! (לעגט צו דעם אויער צום לעבֿל פֿון שלאָס און
הערט) זאָג, דו ביזט דאָרטען? אָ? דאָרטען? עפען! עפען! זעה, איך
גיב דיר אַ סך געלד, אַ סך געלד! (נעמט אַרויס פֿון קעשענען היין מיט-
טערעל, שיט אויס די נאָנצע געלד אויפ'ן דעק פֿון משעמאדאן און קלינגט
מיט וויי) הער רייזעל! אַ סך געלד גיב איך דיר, געה אַרויס! עפען!
עפען! (קלאפֿט מיט די פֿיס) עפען, מהום—וועסט חרטה האָבען (נעמט
שנעל אַראָב דאָס געלד פֿון משעמאדאן, בעהאַלט אין קעשענען, שפרוינגט מיט
די פֿיס אויפ'ן דעק) הא! הא! הא! (קריכט אַראָב, צוהאַקט מיט'ן
האק דעם דעק, רייסט אַראָב דאָס לייווענד, און דורך דער לאַך קוקט ער אַריין
אין ווייניג), נו, וועסט שוין אַרויסגעהן? (נעמט אַרויס איינציגווייז דין
זאָלען פֿון משעמאדאן. בעקוקט יעדער זאָך בעזונדער מיט גרויס כּוונת און לעגט
און אויס... ביסלעכעווייז ווידרונגט ער אויס דעם נאָנצען משעמאדאן. וויכט צווישען
די מלבושים. רופֿט:) רייזעל, וואו ביזטו? זאָג! (וויינט) וואו ביזטו?

קום צו מיר! (ער קערט איבער דעם משעמאדאן, טרויסעלט איהם און קוקט
צו איז פֿון איהם נאך נישט אַרויסגעפֿאלען. שטעהט אַ וויילע אויף אַנאָרט און
האָפֿנונגלאָז קוקט ער זיך אַרום. פֿאנגט אָן אַרומלויפֿען איבער'ן צימער און דער
לעגט און און דער ברויט. שטעלט זיך אָב בוי אברוש'עס בעט און קוקט איהם
אָן אַוויילע. געהט פֿלוצלונג אוועק פֿון איהם. שמעקט אַריין די הענד אָן די ציי-
פֿונדעלעט האָר און שרייט:) „אין שול א—ריין!“ (קוקט זיך צו וויינט זאָלען
און בעמערקט, אַז וויל ער צוריסען. מיט אַ וואונדערליכע שנעלקייט פֿאנגט
ער אָן צו רייסען פֿאַסען פֿון ווין אויבערשטען בנד, יעדער פֿאַס צורייכט ער

פירטער אקט.

די דעקאָראַציע— ווי אין דעם ערשטען אקט.

(א וויילע שטיל אין קעלער. אויף דער סצענע זעהט זיך קינגער
נישט, איסער אברוש, ער ליגט אויפ'ן בעט און בראָמסט).

אברוש (ערוואַכט זיך. וויינט פֿאַר זיך אליין). מי-טא-טא; מי-
טא-טא, פֿויף! (קוקט זיך אַרום פֿון אלע זייטען נישט אויפהויבענדיג דעם קאָפּ)
ביים-באָם-באָם; ביים-באָם-באָם! (וויינט מיט אַ הויזערדיג אומעדריגען גינגן)
מן-ה-מ-צר; מן-ה-מ-צר! מן-מן-מן! ק-רא-תי קר-ראתי—קרא—אא—
ק-רא-א-תי י-ה-— (רופֿט) אברוש! אברוש! ... אברוש!
(שלעפט אַרויס פֿון הויזענקעשענע אַ פֿלעשעלע בראָנען און טרונקט. בעהאַלט
דאָס לייווענדע פֿלעשעלע אונטער'ן קישען און לעגט זיך ווידער. פֿויעט).

מענדל (לויפט אַריין אין שטוב. פֿערשליסט די טוהר אויפ'ן שלאָס.
אויפ'ן קאָפּ נישט קיין הויטעל. די האָר אין גרויס אונגעדונג. די זאָלען אויף
איהם איז אויף פֿאַסען צוריסען, און ס'הענגט אַרום איהם שטאַמפֿעס. לויפט
אום היין און צוריק. בלייבט שטעהן פֿלוצלונג און פֿערטראכט זיך שטארק.
פֿאנגט ווידער אָן אומלליכען).

אברוש (וויינט פֿון שלאָס הויזערדיג). מן—ה-מ-צררר... צר... צצר...

מענדל (וואַרפט זיך אַרויף ווי אַ ווילדער היה אויף אברוש'ן און
פֿאנגט איהם אָן שטיקען מיט אַ ווילדען ברומען. אברוש צאָפֿעלט זיך מיט
די הענד און מיט די פֿיס. מענדל ציהט-זיך אויף איהם אויס מיט ווין
נאָנצען קערפֿער און שטוקט איהם מיט אלע כּחות. ביי אַ פֿאַר מינוט ליגט
ער אויף אברושען ברומענדיג אונטערשטענדליכע ווערטער. ער הויבט זיך
אויף. קוקט זיך אַרום ווי פֿערוואונדערט, פֿרויט אויפהויבען אברושעס האַנד,
נאָכהער ווין פֿיס. אברוש ליגט אונגעווענליך. מענדל קריכט אַראָב פֿון
בעט און טרויסעלט אברושען, שרייט: „אברוש!... „אברוש! אברוש—א?
א—אברוש? רייזעל! רייזעל! שטעהט אַ וויילע אויף איין אָרט ווי אַ פֿאַר
שטויבערער. פֿלוצלונג פֿאנגט ער אָן שפרוינגען ווילד און וויינט.)

אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע, פויגלאך פליהען!

אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע, פערדלאך שפרונגען!

אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע, געזולאך, געזולאך!

(שמעקט אַ וויילע שטארק פֿערטראכט, דער קאָפּ אַראָבעהאַנגען. ער-
וואַכט זיך, פֿאנגט אָן וועגן און שרייט:) רייזעל! רייזעל! רייזעל!
(קוקט אונטער'ן בעט, אונטער די טאַפֿטשאַנעס, געהט צו צו אברושען און וויכט
אונטער איהם. רופֿט) רייזעל? רייזעל! רייזעל! רייזעל! רייזעל! רייזעל! רייזעל! רייזעל!

אויף גאָר קליינע שטוקלעך, ווי ווייט נאָר ער קען עס בעגרייפֿען — שמעקט יעדער שטוקעל און מיט עקעל שלידערט ער אוועק, נעמט וויינע שבת'דיגע זאכען, פּונצט ווי אַרום. שמעקט פֿון [ווי עטליכע מאל, פּונצט אַרום דין שוץ. ציהט אַרויף דין שבת'דיגע קליידער אויף דין שמאטעס וואָס עס הענגט אויף איהם. נעמט אַראָפּ פֿון וואַנד וויין שבת'דיגע 'היטעל' און טהוט זי אָן. דאָס אלץ ווערט נעמטאָן מיט אַ ווילדע שטעלקייט, און אַ משוגהדיגען אינטערעס. דין איבערגעזאכען לעגט ער צוריק און שטעמט אַראָפּ, שטעלט איהם אינטערין בעמט. ברענגט אלץ און אַרדננג. אַ ווילע שטעקט ער אויף אַנאָרט פֿערט טראַכט. ווענדעט זיך פֿלוצלונג צום טוהר און לויפט אַרויס. פּויעט.

בערנל (לויט ווידער אַרויין. שמעקט וויינע הענד און פֿערקרימט זיך שטארק, נעפֿונט אַ מעסער און פּאנגט אָן שאַבען דין הויט פֿון וויינע הענד. שניידט מיט'ן מעסער אָפּ ביטלאך האָר פֿון וויין קאָפּ און פֿון באָרד, זוכט אַ ווילע און אלע זינקעלאך גאָר נישט רעדענדיג. געפֿונט אויף אַ פֿענסטער אַ שטוקעל שפּיגעל-גלאַז, קוקט זיך און דעם איין. שלידערט דאָס שטוקעל שפּיגעל-גלאַז און לויפט אַרויס, אַ פּאָר מינוט שטיל).

רייזעל און **בערעל חזיר** (קומען אַריין).

בערעל חזיר. דין „נבלה“ ימח שמו זאל ער ווערען! ער איז נישטאָ. איה וועל איהם דעם שאַרבען אַראָפּנעמען — אַ פֿייער אויף איהם! (קוקט זיך אַרום) אַברוש שלאַפט? (נעמט רייזעלן פֿאַר'ן האַנד. פֿיהרט איהר דורך אַ פּאָר מאל איבערן קעלער, ווי צום טאנצען). שוֹכעלאַף אַביסעל! פופּע! ביזט דאָך אַ פופּע — קאָק יא וואָראָוו! (דריקט איהר פֿעסט צו צו וויין ברוסט) וואָס האָט געזאָגט דין „נבלה“ אַ? ... **רייזעל**. ער האָט געזאָגט, אָבער אַבן איה גלויב איהם נישט, — ער האָט עס פֿון בעס געזאָגט, אירא, פֿון בעס.

בערנל. אָבער זאָג, וואָס האָסטו מורא?

רייזעל. אויף מיינע נאמענות; מיר האָרט נישט וואָס ער האָט געזאָגט. **בערנל** (לאָזט איהר אָפּ). **רייזעלע**, וועסט חרטה האָבען אויב דו וועסט מיר נישט זאָגען.

רייזעל. ביזט, **בערנל**, אַ גרויסער „עקשן“.

בערנל (פֿערמעסט זיך מיט'ן פֿונגער). וועסט **רייזעלע** חרטה האָבען.

רייזעל. אז איה וויל נישט דערצעהלען, מסתמא וווינס איה דאָך פֿאַר וואָס.

בערנל. מעהר רעד איה נישט. „בערנל“ האָט פֿייער גרויסע מענות מאַכען.

רייזעל (שטיל). ער האָט געזאָגט, אז דו שינדסט איה גע'פֿאַר'טע פֿערד...

בערנל (צוטימעלט, פֿערשעמט). וואָס?! ווער האָט געזאָגט?!

די „נבלה“! וואו איז ער? איה וועל אין איהם קיין גאנצען גליד נישט לאָזען! דין „נבלה“ האָט געזאָגט? (שווייגט אַ ווילע) האַ—האַ, מענדיל נבלה; ער וועט מיר שוין געדענקען דעם גאנצען לעבען וויינעם. (קוקט אָן רייזעלען), און דין האָסט געגלויבט?

רייזעל. וואָס ביזטו אזוי אין בעס? כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, אז איה גלויב איהם נישט, אדרבה. איה האָב איהם געזאָגט, אז ער זאָגט אַ ליגען. פֿון דיר, האָב איהם געזאָגט, שמעקט ווין פֿון „אַריסטאָקראַט“...

בערנל (צופֿירדען). ס'מאכט נישט אויס! כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, פופּע, אז **בערנל** קען אלץ (טראַכט אַ ווילע), וועסט נאָך זעהן. **רייזעל**, אַ וויינער מיט אַ גאָלדענער קויט — מיט אַ גאָלדענער קויט וועל איה דיר קיפֿען.

רייזעל. דין מאַמע — איי, איי, וועט זי טאנצען — זי וועט מיר דין קאָלטענעס מיינע אויסרויסען.

בערנל (מיט בעס). איה וועל קומען אהער. ניין — איה וועל בעסער וואַרטען. ביז זי וועט קומען, איה וועל צוגעהן צו איהר. איה וועל עס איהר אָנגעמען פֿאַר'ן קאָלנער און איה וועל עס איהר זאָגען: „הער גאָר בריינע, בריינקע! אויב דו וועסט גאָר פֿירכען נאָך, אַמאָל אויפֿהויבען אַ האַנד אויף **רייזעלען** — איז דאָ פֿון דיר אַ „קאָניעץ“ אויף אַנאָרט! דו, **רייזעל**, זאָלסט גאָר שווייגען — קוקען און שווייגען (שאַקעלט איהר האַנד), ביזט מסכים?

רייזעל (שווייגט).

בערנל. ביזט מסכים? ניין? א, זאָג!

רייזעל (שוואַך). פֿונדעסטוועגען איז זי דאָך מיינע אַ מאַמע.

בערנל. און אז זי איז אַ מאַמע — איז וואָס? אזא מאַמע? שפּיי איהר אין צורה! „רייזעל איז מיינע“ — וועל איה איהר זאָגען: „בערנל“ קען אלץ בעווייזען.

רייזעל (קוקט איהם אָן שטוימעלט). איה בין דיינע

בערנל. וואָס זאָגסטו?

רייזעל. איה בין שוין דיינע?

בערנל קוקט אָן רייזעלען. צוטימעלט.

רייזעל. וואָס קוקסטו מיר אזוי אָן?

בערנל (קאָכט זיך). הער **רייזעל**; (רעדט לאַנגזאם, פֿערמעסט זיך מיט'ן פֿונגער) דין האָסט גערעדט מיט דער „נבלה“? מיט'ן

„פנר“? ער האָט מיט דיר וואָס גערעדט... ער האָט — הער ריזועל: ראשית וועל איך נעמען דער „נבלה“ און צווייטל צורייסען ווי אַ הערניג, איך וועל איהם זיין שאַרבען אַראָפּגעציען — הערסט וואָס איך זאָג דיר? און צווייטענס — ריזועל! ריזועל! דו ווייסט, אז איך בין „בעריל חור“? מיט מיר זאָלסטו נישט מאַכען קיין „פּונקעל-מונקעל“, איך בין „בעריל חור“ בין איך. ריזועל (אונגעהויר). וואָס שרייסטו אזוי אויף מיר? וואָס סטראַשעסטו זיך אזוי?

בעריל (שאַקעלט מיט'ן קאָפּ). ריזועלע... ריזועל. זאָגסט, אז דו וועסט שלאָגען מיין מאמען — איך וויל נישט, אז דו זאָלסט שלאָגען מיין מאמען. בעריל. און דער „נבלה“? ריזועל (בייט אים דעם טאָן). בערעלע... (פאַסט איהם פאַר'ן האַנד) קום לאַמיר געהן אַ פּאָילקע; לאַמיר זיך לערנען טאַנצען ביז די מאמע וועט קומען. בעריל. אָבער ענטפער מיר אויף דעם, וואָס כ'האָב דיר געפּרעגט...

ריזועל. וואָס? בעריל. וויילסט אַ וויינער מיט אַ גאָלדענער קייט? ריזועל (קאָקעטש). ראשית נעם מיר אויף אַ קלייד שטאָף, אויב דו ווילסט זיין אַ „מאָלאָדיעז“; זעהווי דו קלייד איז צורייסען — ס'פאַסט גאָר נישט צו די נייע שיך.

בעריל קוקט איהר גלייך אין פנים, וואָס וועט זיין דאָנאָף? ריזועל (שמיצטעלט). דערנאָך וועל איך האָבען נייע שיך מיט אַ נייע קלייד... בעריל (איך כעס). מיט מיר שפיל זיך נישט, בעט איך דיר — ווער ס'וויל זיך שפילען מיט'ן „בערלעך“ וועט גוט נישט אָפּשניידען! (קלוגע פיוזע).

ריזועל. בעריל! בעריל. וואָס? ריזועל. איך בין אַ שיינע — א? בעריל (שווייגט). קוקט פּערטראַכט און איזן פּונטעל). ריזועל (טרעט אָפּ און אַ ווייט און זינגט פּרווילעך). אויפ'ן הויכען באַרג, אויפ'ן גרינעם גראַז זיצען פאַנעם צוויי; שווינע בחורים מיט די פּראַקען —

קו — מען דאָרט צו זי... קומען דאָרט צו זי!

בעריל (ערוואַכענד). זאָג, וואָס זינגסטו, א? ריזועל, א? ריזועל (ווייגט).

און די פא — נעם ליבען זי, און די פאַנעם... בעריל (נעמט צו צו איהר). זאָג מיר ריזועל וואָס זינגסט אַזוינס?

ריזועל (ציפּירנדען). דו הערסט דאָך, אז דאָרט אויף אַ באַרג אין גראַז, לעבען וואַלד, מסתמא, זיצען שיינע פאַנעם און צו די פאַנעם קומען קאָואַליערען און זי האָבען זי לייעב — און גאָר (נישט איהם אַ קלעפּעל איבער'ן פלוזצע).

בעריל (פאָך אַ קורצען שווייגען מיט אַ רחמנות'דיגען קול). ריזועל, ריזועל! זאָג בעסער...

ריזועל (האָט איהם איבער). הער בעריל; דו וועסט זאָגען מענדלען, אז ער זאָל נישט סמיוען מעהר רעדען צו מיר?

בעריל. וואָס האַרט דיר? מענסט זיך שוין פּערלאָוען אויף מיר; אז איך וועל איהם זאָגען, וועט ער שוין האָבען צו גע-דענקען אויפ'ן גאַנצען לעבען!

ריזועל (סעריאָזע). כ'האָב איהם פיינד. כ'קען נישט קוקען אויף איהם — טפּיי — איך שפּיי אויף איהם. אַ שטיק פּגורד! איך לאָג נישט, בעריל, ער האָט מיר געזאָגט, אז איך זאָל מיט איהם חתונה האָבען — חא — חא — חא! זאָג איהם בעריל, ער זאָל זיך בעסער נישט שטעקען...

בעריל. פערלאָו זיך אויף מיר. איך וועל נאָך איהם פאַר אַלץ בעצאָהלען. איך וועל איהם נאָך בעווייזען ווער איז אַ „שינע-דער“ (שטאַטעלט) ריזועל! הערסט, דאָס לעצטע וואָרט... הערסט — מיין לעצטען וואָרט... (רעגט זיך) דו דאַרפסט וויסען מיט וועמען דו מאַכסט „קונקעל מונקעל“.

ריזועל (נעמט איהם ארום). האָסט עס מיר אזוי לייעב? בעריל (שווייגט).

ריזועל. בעריל, זאָג מיר דעם אמת... בעריל. ריזועל... ריזועל... (דו ווערער ווערנען איהם אין האַל) הערסט, איך שווער דיר... איך... אז איך זאָג... פּערשטעהסט — אז בעריל זאָגט... גענוג! (ער קוקט איהר אָן ווי ער וואַלט וואַרמען אויף אַ חשוכה. טרעט אָפּ פֿון איהר און פאַנגט אָן אומגעקן איבער'ן צימער. בריינגע (קומט אַריין, טראָגט צוויי קערב פֿיש אויף די הענד. קרעכצט, וואַרפט אַ שאַרפּען בלוז צו ריזועלען. שטעלט אוועק די קערב און

בלייבט ווען דער קאפ אראפגעהאנגען).
רײזעל (נעהט צו צו בריינען). וואָס איז דיר, מאמע?
בריינע (שוויינט).

רײזעל. וואָס איז דיר?
בריינע (מיט א שארפע שטימע). אוועק פֿון מיר, משימדת!
בעריל (בלייבט שטעהן אויף אַנאָרט. קוקט בײַז צו בריינען).
רײזעל. וואָס איז, אז איך פֿרעג?

בריינע. אוועק פֿון מיר! איך צופלעט דיר באלד דיין
 קאָפּ מיט א שטיק האַלץ... איך וועל זיך מיט יסורים אַרום שלע-
 פען אין די גאסען און זי וועט הוליען אין שטוב... כִּהָאָב קיין

בא נישט דיר צו קארטענען! (ווי בעמערקט נייע שיק אויף רײזעל פֿאַם),
 וואָס איז עס?... שיק? נייע שיק?... וואו האָסטו זיך גענומען?
 א?... וואָלסט מיר זיך שוין אויסמאָהן! די מינוט—וואָלסטו זיך
 אויסמאָהן! און אויב נישט—(נעמט א שטעקען) מוזו אויס משימדת!
בעריל (נעהט לאַנגזאַם צו בריינען). בריינע... (ציהט די ווערטער)
 בריינע! איך הייס דיר אויפהערען, הערסט? איך, בעריל חויר!
 הויסט, און פֿרוב נאָר נישט פֿאַלגען!

בריינע (מיט א ווילדען בעס). ווער ביזטו. ווער ביזטו עס,
 זאג מיר! די וועסט מיר א דעה זאָגען וואָס צו מאַהן מיט מיין
 מאַכטער, א?... חויר! חואק! חויר! איסקא! (טופעט מיט די פֿיס).
בעריל (מיט ישוב הדעת). אויך זאָג דיר נאָך א מאָל, אז די
 וואָלסט צו מאַכען דיין פֿיסק. בריינע! איך הייס!... און אויב
 נישט, וועל איך דיר איהם פֿערמאכען!

רײזעל (שלעפט בערילען און א ווייט). בעריל, בעריל הער אויף
בעריל (זאגט איהר אָב). אוועק פֿון טיִהר. (צו בריינען) רײזע-
 זעל איז מיינע... מיינע איז זי, די פֿערשטעסט? האָסט אויף
 איהר קיין פֿראַז נישט! מיינע איז זי (קוקט צו רײזעלען).

בריינע (נאָך א קורצען בעטראַכטונג). ריינע איז רײזעל??
 ריינע?? חויר! ריינע?? (נישט ווילען א פאסט) מיינע איז רײזעל...
 זי איז מיינע—מיין מאַכטער! מיין מאַכטער, (נישט איהר נאָך א פאסט)
 איך בין איהר מאמע!...

בעריל (שליידערט בריינען צו אברושען). אוועק פֿון מיר! איך
 ווען דיר באלד דעם שאַרבען ריינעם אראָב!

בריינע (פאסט א געוואלד). געוואלד! ער וויל מיר הרגענען!
 (ווענדט זיך צו אברוש'ן). אבא! אבא! אברוש נגב! שטעה אויף גי-
 כער! געה רוף פֿאַלציע גיכער, אברוש נגב! (רייסט איהם פֿאַר זי-
 נע האָר) אברוש! א מיתה משינה אייך דיר, שטעה אויף! געה

רוף פֿאַלציע (פֿלוצלונג דערשראָקען שפּרינגט אָב אינטעריוף). וואָס איז
 עס??... שמע ישראל!—אברוש! אבא! אבא! ער איז מירט!...
 ער האָט גע'חלשט... רופט מענשען, גיכער רופט מענשען!
 ראטעוועט!...

רײזעל (שטעהט פֿון ווייטען, ציטערט פֿון קעלט).
בעריל (נעהט צו צום בעט, פֿרובט וועקען אברושען). אבא! רי-
 אבא! (שאַקעלט איהם פֿאַר'ן האַנד) ער האָט גע'חלשט! נישט וואַסער!
 נישט וואַסער! (ס'ווערט א געטומעל אין שטוב).

א שטימע (פֿון אינטער'ן טיִהר).
אויפֿן לאַנקע, אויפֿן לאַנקע, פֿוֹגלאַך פֿליה—ען...
 (א קלוינע וויילע בלייבען ווי אלע שטעהן און הערען זיך צו).

מענדיל (קומט אַרײַן. פֿון ווין פנים רינגט בלוט און ער ציטערט
 פֿון קעלט. די וואָסען זענען אויף איהם צוריסען. מיט א שמוץ־על קוקט ער
 אלעמען אַרום. די הויז־לייט קוקען איהם אָן פֿערוואַנדערט און צושראָקען.
 פֿון גאס הערט זיך שרייען קינדערשע קולות, אין קעלער איז ער, אין קעלער
 איז ער! מענדיל מאַכט משונה'דיגע גרימאסען. שמעקט אין לופט, פֿוט-
 פֿוט! פֿוט-פֿוט!—(שמעקט די הענד וויינע, פֿאַנגט אָן מיט די געגעל צו
 רייסען די הויט פֿון די פֿינגער. פֿון די פֿינגער טריפט בלוט).

רײזעל (א דערשראָקענע) ראטעוועט! ראטעוועט! ער איז
 משוגע!

מענדיל (נעהט לאַנגזאַם צו אברושעם בעט און זינגט): מענ-דיל
 נב—לה... אברוש... מענדיל—נבלה... אויפֿן לאַנקע, אויפֿן,
 לאַנקע...

(פֿאַרהאַנג).

נייט ביכער

116

ביכער-פערלאג „די וועלט“

זיידע

פרייט

- (71) לנג. דער אידישער פראלעטאריאט . . . 12 קאפ. 2
- (72) די מלוכה אידענען . . . 30 „ 6
- (73) ד. קאסעל. נישט בעוועגט (אלגעמער) . . . 6 „ 2
- (74) מ. בארק. דער קעניג וואס האלט היינט זיין פארן 3 „ 2
- 75 וו. ווערעסאיעוו. צום שטערען (א מעשהלעך) 3 „ 2
- (76) א. סעראפיימאוו'ס ש. אין דער צייט פון . . . 6 „ 2
- 77 א. ש. זאקס. דער היסטארישער מאטעריאליזם 25 „ 6
- (78) ק. קאוטסקי. די בעפרייאנעם בעוועגונג אין . . . 10 „ 2
- (79) ד. קאסעל. מאירקע פון קליינעם פונד . . . 5 „ 2
- (80) מ. מייזש. (1) ביים שויד-וועג. (2) די שונע-רויז 5 „ 2
- (81) ס. באגאטין. עטהוק אין מארקסיום . . . 6 „ 2
- (82) א. ניעמאיעווסקי. פרייהיטס-קעמפפער . . . 7 „ 2
- (83) דאבראוו. די ענלישע רעוואלוציע . . . 25 „ 6
- (84) פריץ הורשבוין. נבלה . . . 15 „ 4
- (86) א. הייסענבערג. די משונעניג אין דארף . . . 7 „ 2

